**Eesti seisukoht Euroopa Liidu Nõukogu otsuste eelnõude kohta, mis käsitlevad Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu allakirjutamist ja sõlmimist**

Välisministeerium esitab Vabariigi Valitsuse istungile Eesti seisukoha kahe Euroopa Liidu Nõukogu (edaspidi nõukogu) otsuse eelnõu ja neile lisatud Euroopa Liidu ja India Vabariigi vabakaubanduslepingu kohta:

1.1. NÕUKOGU OTSUS Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu allakirjutamise kohta, COM(2026) 483 final (edaspidi lepingu allakirjutamise otsuse eelnõu); ning

1.2. NÕUKOGU OTSUS, Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu sõlmimise kohta, COM(2026) 482 final (edaspidi lepingu sõlmimise otsuse eelnõu).

Mõlema otsuse eelnõu lisaks on Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu (edaspidi *leping*) tekst. Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) esitas mõlemad otsuse eelnõud 11. septembril 2026. a. Kuna mõlemad otsused käsitlevad sama lepingut ja kuuluvad kokku ühte menetluspaketti, kujundab Välisministeerium nende kohta ühise Eesti seisukoha, järgides menetluse ökonoomia põhimõtet.

Eesti seisukoha on koostanud Kristi Kraavi-Käerdi Välisministeeriumi väliskaubanduspoliitika ja rahvusvaheliste majandusorganisatsioonide osakonnast (Kristi-Kraavi-Kaerdi@mfa.ee) Protokolliliste otsuste eelnõu on koostanud Välisministeeriumi juriidilise osakonna Euroopa Liidu õiguse büroo jurist Marika Toim-Moktefi (Marika.Toim-Moktefi@mfa.ee). Valdkonna eest vastutav asekantsler on Välisministeeriumi välismajanduse ja arengukoostööküsimuste asekantsler Mariin Ratnik (mariin.ratnik@mfa.ee).

## I Sissejuhatus

**Euroopa Liidu (edaspidi EL)** ja India kaubandussuhted põhinevad praegu ELi üldisel soodustuste süsteemil (edaspidi GSP[1]). India ekspordi kasvava konkurentsivõime tõttu on mitmed kaubasektorid siiski GSP soodustuste kohaldamisalast välja langenud (nn *graduation*), mistõttu hõlmavad soodustused praegu vaid ligikaudu 38% India ekspordist ELi. Seetõttu oli vajalik rajada vastastikused majandus- ja kaubandussuhted uuele õiguslikule alusele.

Nõukogu andis 2007. aastal Euroopa Komisjonile mandaadi alustada Indiaga vabakaubanduslepingu üle läbirääkimisi. Läbirääkimiste esimene voor kestis kuni 2013. aastani, mil protsess peatati poolte erimeelsuste tõttu lepingu ambitsioonitaseme ja ulatuse küsimustes. Läbirääkimiste taasalustamises lepiti kokku 8. mail 2021 toimunud ELi ja India liidrite kohtumisel, seades eesmärgiks saavutada tasakaalustatud, ambitsioonikas, terviklik ja vastastikku kasulik kaubandusleping, mis vastaks tänapäevastele majandus- ja geopoliitilistele väljakutsetele.

Tehnilised läbirääkimised algasid uuesti 2022. aastal. Protsessi toetas kaubanduse kestlikkuse mõjuhinnang (*Trade Sustainability Impact Assessment*), mille järelduste kohaselt looks vabakaubandusleping märkimisväärset majanduslikku kasu mõlemale

[1] Generalised Scheme of Preferences e GSP on ELi üldine (tolli)soodustuste süsteem arenguriikidele.

osapoolele.[2] Läbirääkimised viidi poliitilisel tasandil lõpule 27. jaanuaril 2026. aastal ELi ja India 16. tippkohtumise raames. **Leping kõrvaldab tollimaksud ELi kaupade impordilt Indiasse 86% tariifiliinide ja 93% praeguse kaubandusväärtuse ulatuses**. Lisaks liberaliseerib India osaliselt täiendavat importi, mistõttu ulatub kaubanduse liberaliseerimise kogukate 96,6%-ni praegusest kaubandusväärtusest.[3] Lepingu eesmärk on kahekordistada ELi kaupade eksport Indiasse 2032. aastaks. **Suurimat kasu oodatakse masina-, keemia-, farmaatsia-, meditsiiniseadmete, lennundus-, auto- ja põllumajandus-toidusektorile**.[4]

Laiemas geopoliitilises ja -majanduslikus kontekstis on lepingu sõlmimine märgilise tähtsusega. Koostöö süvendamine maailma rahvaarvult suurima riigi ja ühe kiiremini kasvava majandusega kinnitab ELi ja India ühist pühendumust reeglitel põhineva rahvusvahelise kaubandussüsteemi tugevdamisele. Samuti peegeldab see ELi strateegilist eesmärki mitmekesistada majandussuhteid, tugevdada tarneahelate vastupidavust ning säilitada avatud ja prognoositav kaubanduskeskkond üha keerukamas rahvusvahelises julgeoleku- ja majanduskeskkonnas.

**Lepingu sõlmimiseks on komisjon esitanud kaks eraldi nõukogu otsuse eelnõud.** Lepingu allakirjutamise otsus annab loa lepingule alla kirjutada tingimusel, et leping hiljem sõlmitakse. Lepingu sõlmimise otsusega kiidetakse leping ELi nimel heaks pärast Euroopa Parlamendi nõusolekut. Kuna leping sisaldab üksnes ELi ühise kaubanduspoliitika valdkonda kuulvaid sätteid („EU-only"), siis ei vaja leping jõustumiseks riigisisese menetluse läbimist liikmesriikide valitsustes või parlamentides, vaid üksnes India parlamendis. Lisaks lepingule on tulevikus kavas sõlmida ka EL-India investeeringute kaitse leping ning geograafiliste tähiste kaitse leping.

Lepingu allakirjutamine toimub eeldatavasti Brüsselis vahetult enne 17.-18. detsembril 2026 toimuvat Euroopa Ülemkogu, mil kohtuvad ELi ja India juhid.

Kuna lepingu allakirjutamine eeldab lepingu allakirjutamise ja sõlmimise otsuste vastuvõtmist ELi Nõukogus, on vajalik kujundada mõlema otsuse eelnõu suhtes Eesti seisukoht. Seetõttu esitab Välisministeerium mõlemad otsuse eelnõud Vabariigi Valitsusele ja Riigikogule seisukoha võtmiseks ELi asjade menetlemise juhiste kohaselt.

1994. aastal loodi ELi ja India koostöölepinguga partnerlus- ja koostööraamistik mitmes poliitikavaldkonnas, tuginedes inimõiguste austamisele ja demokraatlikele põhimõtetele kui kahepoolsete suhete olemuslikele elementidele. lepingu jõustumisel, kehtib see koostööleping kui partnerlus- ja koostööraamistikku reguleeriv erisätete kogumik edasi, moodustades lahutamatu osa ELi ja India üldistest kahepoolsetest suhetest.

**Lepingul on Eesti majandusele positiivne mõju** eelkõige tööstuskaupade ekspordivõimaluste laienemise kaudu India turule. Kavandatav ulatuslik India tollimaksude vähendamine võib parandada eelkõige Eesti puidutselluloosi ja puittoodete

[2] Vt Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) in support of Free Trade Agreement and Investment Protection Agreement negotiations between the European Union and the Republic of India, lõpparuanne (detsember 2023), mis on leitav veebis: https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/sustainability-impact-assessments_en; vt ka lepingu sõlmimise otsuse eelnõu COM(2026) 482 final seletuskiri.

[3] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India", mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 3.1.1 (lk 16).

[4] Vt Euroopa Komisjon, MEMO: EU-India Free Trade Agreement – Chapter-by-Chapter Summary, mis on leitav veebis: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/india/eu-india-agreements/memo-eu-india-free-trade-agreement-chapter-chapter-summary_en, ning lepingu sõlmimise otsuse eelnõu COM(2026) 482 final seletuskiri.

konkurentsivõimet ning luua täiendavaid võimalusi masinate, elektriseadmete ning mõõte- ja meditsiiniseadmete ekspordiks. Põllumajandus- ja toidusektoris võib leping avada uusi ekspordivõimalusi, kuid samal ajal suurendada konkurentsi Euroopa Liidu turul. Eesti jaoks on oluline ka digikaubanduse peatükk, mis toetab geograafilisest kaugusest hoolimata digiteenuste eksporti ning lihtsustab piiriüleste äritehingute tegemist. Lisaks aitab leping kaasa tarneahelate mitmekesistamisele ning tugevdab Euroopa Liidu ja Eesti majandusjulgeolekut.

## II ELi asja sisu ja võrdlev analüüs

### 2.1. Lepingu allakirjutamise otsuse eelnõu

Lepingu allakirjutamise otsuse eelnõu koosneb kahest artiklist ja kolmest põhjenduspunktiga preambulist. Artikliga 1 antakse luba kirjutada alla Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelisele vabakaubanduslepingule, tingimusel et leping hiljem sõlmitakse. Artikliga 2 nähakse ette, et otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

### 2.2. Lepingu sõlmimise otsuse eelnõu

Lepingu sõlmimise otsuse eelnõu koosneb kahest artiklist ja nelja põhjenduspunktiga preambulist. Artikliga 1 kiidetakse Euroopa Liidu ja India Vabariigi vaheline vabakaubandusleping heaks. Artikliga 2 nähakse ette, et otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

### 2.3. Euroopa Liidu ja India Vabariigi vaheline vabakaubandusleping

Mõlema otsuse eelnõu lisaks on **Euroopa Liidu ja India Vabariigi vaheline vabakaubandusleping** (edaspidi *leping*), mis koosneb preambulist, **20 peatükist** ning neile lisatud lisadest, liidetest ja ühisdeklaratsioonidest.[5] Leping on ELi seni sõlmitud kaubanduslepingutest kaubandusmahult üks suuremaid: see seob ELi siseturu ja maailma rahvaarvult suurima riigi turu ühtseks õiguslikult siduvaks kaubandusraamistikuks ning asendab seni valdavalt GSP ühepoolsetel soodustustel põhinenud kaubandussuhte vastastikuste ja prognoositavate kohustustega. Leping on sõlmitud üksnes ELi pädevusse kuuluvas ulatuses (*EU-only*) ning ei sisalda investeeringute kaitset ega investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamist; nende küsimuste jaoks peetakse eraldi läbirääkimisi investeeringute kaitse lepingu üle, samuti on kavas eraldi geograafiliste tähiste kaitse leping. Lepingu jõustumisel kehtib 1994. aasta ELi ja India koostööleping edasi ning leping moodustab osa poolte üldisest kahepoolsest suhtest (artikli 20.3 lõige 2 käsitleb koostöölepingu artikli 1 lõikes 1 sätestatud inimõiguste ja demokraatlike põhimõtete austamist lepingu olemuslike elementidena).

Võrreldes ELi viimase aja vabakaubanduslepingutega (nt EL-Uus-Meremaa, EL-Tšiili, EL-Mercosur) on leping kitsama ulatusega: **sellest jäid India soovil välja riigihangete, energia ja toorainete ning töötleva tööstuse investeeringute liberaliseerimise peatükid** ning digikaubanduse peatükk ei sisalda piiriüleste andmevoogude ja elektrooniliste edastuste tollimaksuvabaduse kohustusi. Samas sisaldab leping ELi jaoks olulisi uuenduslikke elemente, näiteks eraldi kaitsemehhanismi 22-aastaseks üleminekuperioodiks, süsiniku piirimeetme (CBAM) lisa, kiirreageerimismehhanismi kaubandushäiringute lahendamiseks ning ulatuslikke kutsealase liikuvuse sätteid.

[5] Lepingu tekst on esitatud otsuste eelnõude COM(2026) 482 final ja COM(2026) 483 final lisana: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52026PC0482. Läbirääkimiste tulemusena avaldatud tekst peatükkide ja lisade kaupa: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/india/eu-india-agreements/text-agreements_en.

Allpool on esitatud lepingu peatükkide kaupa ülevaade. Iga peatüki puhul on kirjeldatud selle eesmärki ja peamisi kohustusi koos viidetega konkreetsetele artiklitele ning lisadele. Ülevaade tugineb lepingu tekstile ning komisjoni peatükkide kaupa koostatud kokkuvõttele.[6]

**1. peatükk – „Algsätted ja üldmõisted“** määratleb lepingu eesmärgi, vabakaubanduspiirkonna loomise kooskõlas 1994. aasta GATTi[7] XXIV artikli ja GATSi[8] V artikliga, lepingu territoriaalse kohaldamisala, üldmõisted ning suhte teiste lepingutega, sh WTO asutamislepingu ja 1994. aasta ELi ja India koostöölepinguga. Peatükk kinnitab, et EL täidab lepingut ühtse lepinguosalisena ning et lepingut kohaldatakse ELi liikmesriikide territooriumil ulatuses, milles kohaldatakse ELi lepinguid. Peatükk koosneb kuuest artiklist (artiklid 1.1–1.6): eesmärgid (artikkel 1.1), vabakaubanduspiirkonna loomine (1.2), üldmõisted (1.3), seos teiste lepingutega (1.4), viited õigusaktidele ja nende muudatustele (1.5) ning territoriaalne kohaldamisala (1.6). Peatükiga ei ole seotud lisasid.

**2. peatükk – „Kaupade kaubandus“ (rahvuslik kohtlemine ja turulepääs; tollid ja tariifide kaotamine)** on lepingu majanduslik tuum: see sätestab tollimaksude vähendamise ja kaotamise päritolustaatusega kaupadelt ning kaupade kaubanduse üldised distsipliinid. Peatükk koosneb **20 artiklist (artiklid 2.1–2.20)**. **Artiklid 2.1–2.3** määratlevad eesmärgi, kohaldamisala ja mõisted; **artikkel 2.4** sätestab rahvusliku kohtlemise siseriikliku maksustamise ja reguleerimise osas (GATTi III artikkel); **artikkel 2.5** tollimaksude vähendamise ja kaotamise vastavalt lisale 2-A; **artiklid 2.6–2.7** kaupade klassifitseerimise, tariifigraafikute ülevõtmise ja soodustuste muutmise; **artikkel 2.8** eksporditollimaksud ja -tasud; **artikkel 2.9** impordi ja ekspordiga seotud tasud; **artikkel 2.10** parandatud kaubad; **artikkel 2.11** impordi- ja ekspordipiirangute keelu; **artiklid 2.12–2.14** saadetiste-eelse kontrolli, riiklikud kaubandusettevõtjad ja päritolumärgistuse; **artiklid 2.15–2.16** impordi- ja ekspordilitsentsimise menetlused; **artikkel 2.17** sooduskohtlemise haldamisega seotud erimeetmed (võimaldab sooduskohtlemise ajutiselt peatada süstemaatilise tollipettuse või halduskoostöö puudumise korral); **artikkel 2.18** kaupade kaubanduse komitee; **artikkel 2.19** veini ja kange alkoholi töörühma (teabevahetus ja koostöö, sh veinivalmistustavade osas) ning **artikkel 2.20** soodustuste kasutamise seire.

**Peamised kohustused.** India kaotab tollimaksud 86% tariifiridade ja 93% praeguse kaubandusväärtuse ulatuses ning liberaliseerib osaliselt veel 3,6% impordist, mistõttu ulatub liberaliseerimise kogukate 96,6%-ni ELi ekspordi väärtusest. EL kaotab tollimaksud enam kui 90% tariifiridade ja 91,4% India impordi väärtuse ulatuses ning laiendab osalist liberaliseerimist veel 7,7%-le impordist (kokku 99,3%). Valdav osa kaubandusest liberaliseeritakse lepingu jõustumisel, ülejäänu puhul kohaldatakse 3-, 5- või 7-aastast (India puhul osa tööstuskaupade osas kuni 10-aastast) üleminekuperioodi koos iga-aastaste lineaarsete vähendamistega; osaliselt liberaliseeritud tariifiridade puhul kehtivad tariifikvoodid või vähendatud määrad.

---

[6] Euroopa Komisjon, MEMO: EU-India Free Trade Agreement – Chapter-by-Chapter Summary: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/india/eu-india-agreements/memo-eu-india-free-trade-agreement-chapter-chapter-summary_en.

[7] GATT – *General Agreement on Tariffs and Trade* ehk üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe. Tegemist on 1947. aastal sõlmitud mitmepoolse kaubanduslepinguga, mis lõi aluse rahvusvahelise kaubanduse liberaliseerimisele ning mille põhimõtted integreeriti hiljem WTO süsteemi.

[8] **GATS** – *General Agreement on Trade in Services* ehk **teenustekaubanduse üldleping**. See on WTO raamistikku kuuluv mitmepoolne leping, mis reguleerib rahvusvahelist teenustekaubandust, sealhulgas turulepääsu, riikliku kohtlemise ja teenuseosutajate mittediskrimineeriva kohtlemise põhimõtteid.

India vähendab kõrgeid tööstuskaupade tollimakse (keskmiselt üle 16%) viisil, mida ta ei ole varem ühelegi partnerile pakkunud: kemikaalide tollimaksud (kuni 22%) kaotatakse suures osas lepingu jõustumisel; kosmeetikatoodete (kuni 22%) tollimaksud 5 või 7 aasta jooksul; plastide osas osaliselt jõustumisel ja suures osas 7 aasta jooksul; masinate (kuni 44%) tollimaksudest umbes pool kaotatakse jõustumisel ja ülejäänud kuni 10 aasta jooksul; ravimite (kuni 11%) tollimaksud kaotatakse suures osas järk-järgult; autoosade tollimaksud kaovad 5–10 aasta jooksul. Mootorsõidukite tollimaks (kuni 110%) alandatakse kvoodi piires järk-järgult 10%-ni; kvoot kasvab ajapikku kuni 250 000 sõidukini aastas (eraldi kvoodid sisepõlemismootoriga sõidukitele ja elektrisõidukitele ning hinnaklassidele). Põllumajandus- ja toidukaupade osas alandab India veini tollimaksu 150%-lt enamiku veinide puhul 20–30%-ni, kange alkoholi tollimaksu 40%-ni ja õlle tollimaksu 50%-ni; oliiviõli (kuni 45%), töödeldud toiduainete (33%, nt kondiitri- ja pagaritooted, pasta, šokolaad, lemmikloomatoit) ja mittealkohoolsete jookide tollimaksud kaotatakse kas jõustumisel või üleminekuperioodi jooksul; puuviljadele (nt õunad, kiivid, pirnid) avatakse tariifikvoodid.

**ELi tundlikud sektorid on kaitstud.** EL ei teinud soodustusi suhkru ja etanooli, riisi ja pehme nisu, veise- ja linnuliha, piimapulbri, banaanide ega mee osas ning lauaviinamarjade ja kurkide impordile kehtivad piiratud kvoodid. Terasetoodetele kehtivad tariifikvoodid (vt lisa 2-B). Kõik ELi imporditavad kaubad peavad jätkuvalt vastama ELi toiduohutus-, tooteohutus- ja keskkonnanõuetele; tariifisoodustused ei vabasta ka CBAM-i kohustustest (vt 14. peatükk).

**2. peatüki juurde kuuluvad kaks lisa:**

- **Lisa 2-A – „Tariifikohustuste loetelud“** koosneb neljast jaost ja kahest liitest. **A jagu – Üldsätted (punktid 1–6)** sätestab, et tollimakse vähendatakse võrdsete iga-aastaste sammudena (esimene samm lepingu jõustumisel ja järgmised iga aasta 1. jaanuaril) ning tariifiread põhinevad 1. jaanuari 2022. aasta harmoneeritud süsteemil. **B jagu – Tariifikvootide haldamine** jaguneb horisontaalseteks sätteteks (7 punkti) ning põllumajandus- ja toidukaupade (4 punkti) ja tööstuskaupade (4 punkti) kvootide sätteteks; EL haldab kvoote kas taotluste esitamise järjekorras või samaaegse läbivaatamise teel, India samaaegse läbivaatamise teel. **C jagu – Märkused ELi tariifigraafiku kohta (punktid 1–24)** ja **D jagu – Märkused India tariifigraafiku kohta (punktid 1–13)** sisaldavad üleminekukategooriaid (ELi puhul nt A – tollimaks kaotatakse jõustumisel, B3/B5/B7 – kaotatakse 3, 5 või 7 aasta jooksul, X – liberaliseerimisest välja jäetud, ning osalise vähendamise kategooriad; India puhul nt EIF, E5, E7, E10, osalise vähendamise kategooriad ja EL – välja jäetud) ning tariifikvoote. ELi poolt on kvoodid avatud muu hulgas lambalihale (3500 t), lauaviinamarjadele (85 000 t), kuivatatud sibulale ja kurkidele; India poolt näiteks õuntele (50 000 tonnilt 100 000 tonnini 20%-lise kvoodisisese tollimaksuga ja minimaalse impordihinnaga), kiividele ja pirnidele ning mootorsõidukitele (sisepõlemismootoriga autode kvoot 100 000 ühikult 160 000 ühikuni ja kvoodisisene tollimaks 10% viiendaks aastaks; elektrisõidukite kvoot 20 000 ühikult viiendal aastal 90 000 ühikuni 14. aastaks). **Liide 2-A-1 – „Euroopa Liidu tariifigraafik“** ja **liide 2-A-2 – „India tariifikohustuste graafik“** sisaldavad tariifiridade kaupa (CN/HS-kood, baasmäär, üleminekukategooria) iga poole kohustused; lisa ei koosne artiklitest.

- **Lisa 2-B – „Terasetoodete tariifikvoodid“** koosneb 6 artiklist artiklid 2-B.1-2.B.6. (See avab Indiale ELi uue terase impordirežiimi raames riigipõhise tariifikvoodi kogumahus ligikaudu 1,64 miljonit tonni aastas (sh ligikaudu 0,95 miljonit tonni enamsoodustusrežiimi ja ligikaudu 0,69 miljonit tonni vabakaubanduslepingu kvooti) tooterühmade kaupa (nt kuum- ja külmvaltsitud ning kaetud lehtteras, roostevaba teras, latid ja profiilid, valtstraat, torud).[9] Lisa eesmärk on ühildada lepingu tariifisoodustused ELi terase ülevõimsuse vastase kaitserežiimiga; kvoodid hakkavad kehtima ELi uue terase impordirežiimi kohaldamise alguskuupäevast ning kvoodiülene import on maksustatud 50%-lise tollimaksuga.

**3. peatükk – „Päritolureeglid ja päritolumenetlused“** määratleb, millised kaubad loetakse päritolustaatusega kaupadeks ning saavad seega kasutada lepingu tariifisoodustusi. Peatükk koosneb **32 artiklist (artiklid 3.1–3.32)**, mis jagunevad kolmeks jaoks. **A jagu – Päritolureeglid (artiklid 3.1–3.15)** sätestab mõisted, päritolustaatuse nõuded, täielikult saadud tooted, tolerantsi (de minimis), mittepiisava töötlemise, poolte vahelise kumulatsiooni, kvalifitseerimisühiku, tarvikud ja varuosad, pakendid, komplektid, neutraalsed elemendid, asendatavate materjalide raamatupidamisliku eristamise, tagastatud tooted ja veo nõuded. Päritolureeglid on lähedased ELi viimaste vabakaubanduslepingute omadele ja nõuavad kauba olulist töötlemist ELis või Indias; tolerants on sõltuvalt kaubagrupist üldjuhul kuni 10% tehase hinnast tööstuskaupade puhul ja 5–10% massist esmatoodete puhul. **B jagu – Päritolumenetlused (artiklid 3.16–3.29)** reguleerib sooduskohtlemise taotlemist, päritoludeklaratsiooni (artikkel 3.18), vigu ja lahknevusi, kolmanda isiku arveid, importija teadmist (artikkel 3.21), dokumentide säilitamist, menetlusnõuetest loobumist, kontrolli (artikkel 3.24), halduskoostööd (artikkel 3.25), sooduskohtlemisest keeldumist ja selle ajutist peatamist, konfidentsiaalsust ning karistusi. Päritolu tõendab ettevõtja ise päritoludeklaratsiooniga (*self-certification*), mis luuakse elektroonilises süsteemis ja mida importiva riigi toll saab kontrollida; enne sooduskohtlemisest keeldumist on ette nähtud ELi ja India tolliasutuste halduskoostöö. **C jagu – Lõppsätted (artiklid 3.30–3.32)** käsitleb Ceutat ja Melillat, tolli ja päritolureeglite komiteed ning transiidis või laos olevate toodete üleminekusätteid. India puhul on teatavate masina- ja lennundussektori toodete tootepõhistele reeglitele ette nähtud üleminekuperioodid.

**3. peatüki juurde kuulub seitse lisa:**

- **Lisa 3-A – „Tootepõhiste päritolureeglite sissejuhatavad märkused“** koosneb **kaheksast märkusest (märkused 1–8)**. Märkused sätestavad tootepõhiste reeglite üldpõhimõtted ja ülesehituse (nt grupi, rubriigi või alamrubriigi muutus, täielikult saadud tooted), mitte-päritolustaatusega materjalide maksimaalse osakaalu (tehasehinna alusel) ja piirkondliku väärtuskomponendi (FOB-hinna alusel) arvutamise, töötlemisprotsesside (nt keemiline reaktsioon, destilleerimine) mõisted ning tekstiilitoodete erireeglid (nt 10%-line tolerants massist).

- **Lisa 3-B – „Tootepõhised päritolureeglid“** [ülesehitus täpsustada ametliku teksti alusel] määrab harmoneeritud süsteemi gruppide ja rubriikide kaupa, milline töötlemine on vajalik, et mitte-päritolustaatusega materjalidest valmistatud toode omandaks päritolustaatuse. Lisa on lepingu tariifisoodustuste kasutamise seisukohast keskse tähtsusega.

[9] Lepingu lisa 2-B. Kvoodid hakkavad kehtima ELi uue terase impordirežiimi kohaldamise alguskuupäevast; täpsed kvoodimahud tooterühmade kaupa on esitatud lisas 2-B.

- **Lisa 3-C – „Päritoludeklaratsiooni vorm“** sisaldab päritoludeklaratsiooni näidist **kümne lahtriga** (sh kordumatu identifitseerimisnumber, eksportija REX- või IEC-number, importija, arve, toode, HS-kood, päritolukriteerium ja eksportija kinnitus) ning **liide 3-C-1** deklaratsiooni teksti 23 keeleversioonis.

- **Lisa 3-D – „Päritoludeklaratsiooni autentimise kord“** koosneb **viiest punktist (punktid 1–5)**. Päritoludeklaratsioon luuakse elektroonilises süsteemis eksportija autenditud kasutajakonto kaudu, allkirja ei nõuta ning igale deklaratsioonile antakse kordumatu identifitseerimisnumber, mille järgi importiva riigi toll saab selle ehtsust kontrollida. Importijal on puuduste kõrvaldamiseks 20 tööpäeva enne sooduskohtlemisest keeldumist; süsteemitõrke korral on ette nähtud kauba vabastamine tagatise vastu.

- **Lisa 3-E – „Päritolu sertifitseerimine“** koosneb **viiest artiklist (artiklid 1–5)** ja kahest liitest. Lisa reguleerib päritolusertifikaatide väljaandmist, tagantjärele väljaandmist, duplikaate, Indias väljaantud sertifikaatide parandamist ning tolliasutuste koostööd; liited sisaldavad liikumissertifikaadi ja selle taotluse vormi ning India volitatud asutuste väljastatava sertifikaadi vormi. Lisa on oluline juhtudel, kus päritolu tõendatakse ametiasutuse väljastatud sertifikaadiga.

- **Lisa 3-F – „Ühisdeklaratsioon Andorra Vürstiriigi kohta“** koosneb **viiest punktist** ning sätestab, et India aktsepteerib Andorra päritolu harmoneeritud süsteemi gruppidesse 25–97 kuuluvaid tooteid ELi päritolu toodetena vastastikkuse alusel ELi ja Andorra tolliliidu raames.

- **Lisa 3-G – „Ühisdeklaratsioon San Marino Vabariigi kohta“** koosneb **neljast punktist** ning sätestab, et India aktsepteerib San Marino päritolu tooteid ELi päritolu toodetena vastastikkuse alusel ELi ja San Marino tolliliidu lepingu raames.

**4. peatükk – „Toll ja kaubanduse lihtsustamine“** eesmärk on võimaldada seadusliku kaubanduse kiiremat ja lihtsamat tollivormistust, säilitades samas tõhusa tollikontrolli ohutuse, julgeoleku ja intellektuaalomandi õiguste kaitse tagamiseks. Peatükk tugineb WTO kaubanduse lihtsustamise lepingule ning koosneb **20 artiklist (artiklid 4.1–4.20)**. **Artiklid 4.2–4.3** loovad aluse tollikoostööks ja vastastikuseks haldusabiks, sh tarneahela turvalisuse ja tolliandmete vahetuse valdkonnas; **artikli 4.4** kohaselt toimub isikuandmete vahetamine kooskõlas poolte siseriikliku andmekaitseõigusega; **artikkel 4.5** käsitleb asutustevahelist koostööd. **Artiklid 4.6–4.12** sätestavad tolliõigusaktide ja -menetluste põhimõtted, kaupade vabastamise, lihtsustatud tolliprotseduurid, transiidi ja ümberlaadimise, riskijuhtimise, järelkontrolli ning volitatud ettevõtjad (AEO); **artiklid 4.13–4.19** teabe avaldamise ja kättesaadavuse, siduvad eelotsused (artikkel 4.14), tolliväärtuse, tollimaaklerid, läbivaatamise ja edasikaebamise, koostöö ettevõtjatega ning ajutise impordi. **Artikliga 4.20** luuakse tolli ja päritolureeglite komitee. Peatükk täiendab olemasolevat ELi ja India tollikoostöö ja vastastikuse haldusabi lepingut.

**5. peatükk – „Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed“** käsitleb toiduohutust ning looma- ja taimetervist, sh kalandust ja vesiviljelust. Peatükk koosneb **16 artiklist (artiklid 5.1–5.16)**. **Artiklid 5.1–5.4** määratlevad eesmärgid, kohaldamisala, üldsätted (WTO SPS-lepingu õiguste ja kohustuste kinnitamine) ja mõisted; **artikkel 5.5** pädevad asutused ja kontaktpunktid; **artikkel 5.6** impordinõuded ja menetluste lihtsustamise (selged tähtajad impordinõuete kehtestamiseks ja toodete heakskiitmiseks); **artikkel 5.7** sertifitseerimise; **artikkel 5.8** auditid; **artikkel 5.9** loomsete saaduste ettevõtete registreerimise või nimekirja avaldamise korra (*listing*); **artikkel 5.10** läbipaistvuse ja teabevahetuse; **artikkel 5.11** piirkondlike tingimustega kohandamise (regionaliseerimine); **artiklid 5.12–5.14** tehnilised konsultatsioonid, erakorralised meetmed ja samaväärsuse; **artikkel 5.15** SPS-komitee ning **artikkel 5.16** impordikontrollid. Kõik India päritolu põllumajandus- ja toidukaubad peavad vastama ELi SPS-nõuetele ilma eranditeta ning EL võib teadusliku tõendusmaterjali puudulikkuse korral võtta ajutisi kaitsemeetmeid (ettevaatuspõhimõte). SPS-kohustused alluvad lepingu kahepoolsele vaidluste lahendamisele. Peatüki rakendamine kuulub Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning Põllumajandus- ja Toiduameti vastutusalasse.

**5. peatüki juurde kuulub üks lisa:**

- **Lisa 5-A – „Pädevad asutused“** koosneb **kahest jaost**. ELi kohta käiv jagu selgitab, et pädevus on jagatud komisjoni (koordineerimine, liikmesriikide kontrollisüsteemide inspekteerimine) ja liikmesriikide (ametlik kontroll, auditid, Indiasse eksporditavate kaupade sertifikaadid, impordikontroll) vahel; India jagu viitab India valitsuse poolt SPS-meetmete rakendamiseks tunnustatud asutustele. Lisa eesmärk on määrata, millised asutused on vastutavad peatüki rakendamise eest; Eestis on selleks Põllumajandus- ja Toiduamet.

**6. peatükk – „Tehnilised kaubandustõkked** eesmärk on ennetada ja kõrvaldada tarbetuid tehnilisi kaubandustõkkeid. Peatükk koosneb **14 artiklist (artiklid 6.1–6.14)**. **Artiklid 6.1–6.2** määratlevad eesmärgi ja kohaldamisala; **artikkel 6.3** inkorporeerib WTO tehniliste kaubandustõkete lepingu kohustused ja allutab need lepingu vaidluste lahendamisele; **artikkel 6.4** (tehnilised normid) ja **artikkel 6.5** (standardid) näevad ette asjakohaste rahvusvaheliste standardite (eelkõige ISO, IEC, ITU ja *Codex Alimentarius*[10]) kasutamise tehniliste normide alusena; **artikkel 6.6** toetab vastavushindamisel riskipõhiseid menetlusi, tarnija vastavusdeklaratsiooni kasutamise kaalumist ning rahvusvaheliste akrediteerimiskokkulepete (ILAC, IAF[11]) arvestamist; **artikli 6.7** kohaselt tuleb kavandatavate tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste kohta võimaldada üldjuhul **60-päevane kommenteerimisaeg** ning normi avaldamise ja jõustumise vahele peab üldjuhul jääma **vähemalt kuus kuud**; **artikkel 6.8** muudab märgistamisnõuded paindlikumaks; **artikkel 6.9** käsitleb turujärelevalvet ja tooteohutuse teabevahetust; **artiklid 6.10–6.11** tehnilisi arutelusid ja TBT-komiteed. **Artikliga 6.12** luuakse **vastavushindamise töörühm**, mis käsitleb muu hulgas India kvaliteedikontrolli korraldusi (*Quality Control Orders*, QCO) ning asjakohaseid ELi õigusakte; **artiklid 6.13–6.14** käsitlevad koostööd ja kontaktpunkte.

**6. peatüki juurde kuulub kaks lisa:**

- **Lisa 6-A – „Artikli 6.9 lõikes 4 osutatud kord“** koosneb **kahest punktist** ning sätestab ELi ohutute toodete kiirhoiatussüsteemi Safety Gate (või selle järglase) ja India turujärelevalve ja tooteohutuse andmebaasi vahelise süstemaatilise teabevahetuse ennetavate, piiravate ja parandusmeetmete kohta. Artikli 6.9 lõige 4 võimaldab muul juhul põhjendatud juhtudel juhutist teabevahetust ilma isikuandmeteta.

- **Lisa 6-B – „Artikli 6.9 lõikes 5 osutatud kord“** koosneb **kahest punktist** ning näeb ette korrapärase, sh elektroonilise teabevahetuse nõuetele mittevastavate toodete suhtes võetud meetmete kohta, mida lisa 6-A ei hõlma.

---

[10] **ISO** – *International Organization for Standardization* ehk **Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon**. Tegemist on sõltumatu rahvusvahelise standardiorganisatsiooniga, mis töötab välja vabatahtlikke rahvusvahelisi standardeid kaupade, teenuste ja juhtimissüsteemide jaoks.
**IEC** – *International Electrotechnical Commission* ehk **Rahvusvaheline Elektrotehnika Komisjon**. Organisatsioon koostab ja avaldab rahvusvahelisi standardeid elektrotehnika, elektroonika ning seotud tehnoloogiate valdkonnas.
**ITU** – *International Telecommunication Union* ehk **Rahvusvaheline Telekommunikatsiooni Liit**. ÜRO spetsialiseeritud organisatsioon, mis tegeleb info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, raadiosageduste, satelliitorbiitide ning telekommunikatsioonistandardite rahvusvahelise koordineerimisega.
**Codex Alimentarius** – ladina keeles **„toidukoodeks“** (*Food Code*). Tegemist on ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) ning Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ühise programmi raames väljatöötatud rahvusvaheliste toiduohutuse, toidu kvaliteedi ja märgistamise standardite, suuniste ning tegevusjuhiste kogumiga. Codex Alimentarius Commission on peamine rahvusvaheline organ, mis neid standardeid vastu võtab ja ajakohastab.

[11] **ILAC** – *International Laboratory Accreditation Cooperation* ehk **Rahvusvaheline Laborite Akrediteerimise Koostööorganisatsioon**. Tegemist on rahvusvahelise organisatsiooniga, mis koordineerib akrediteerimisasutuste koostööd ning edendab laborite, inspekteerimisasutuste ja teiste vastavushindamisasutuste akrediteerimise tulemuste vastastikust tunnustamist maailma eri riikides. **IAF** – *International Accreditation Forum* ehk **Rahvusvaheline Akrediteerimisfoorum**. See on ülemaailmne akrediteerimisasutuste ja teiste vastavushindamisega seotud organisatsioonide ühendus, mille eesmärk on tagada juhtimissüsteemide, toodete, protsesside, teenuste ja isikute sertifitseerimise usaldusväärsus ning sertifikaatide rahvusvaheline vastastikune tunnustamine.

**7. peatükk – „Kaubanduse kaitsemeetmed“ (kaubanduskaitsevahendid ja kahepoolne kaitsemehhanism)** säilitab poolte õiguse kasutada WTO kaubanduskaitsevahendeid (dumpinguvastased, subsiidiumivastased ja üldised kaitsemeetmed) ning loob **kahepoolse kaitsemehhanismi**, mis võimaldab ajutiselt piirata lepingu alusel soodustatud importi, kui see põhjustab või ähvardab põhjustada omamaisele tootmisharule tõsist kahju. Peatükk koosneb neljast jaost (A–D) ja **22 artiklist (artiklid 7.1–7.22)**.

**A jagu – Algsätted. Artikkel 7.1** sisaldab mõisteid (dumpinguvastane leping, põllumajandusleping, kaitsemeetmete leping, SCM-leping). **Artikli 7.2** kohaselt ei saa A–C jaos sätestatud küsimustes kasutada lepingu vaidluste lahendamise mehhanismi. **B jagu – Dumpinguvastased ja tasakaalustusmeetmed. Artikkel 7.3** kinnitab poolte WTO õigusi ja kohustusi. **Artikkel 7.4** nõuab teise poole kirjalikku teavitamist nõuetekohaselt dokumenteeritud taotluse saamisest enne uurimise algatamist, konsultatsioonide võimaldamist enne tasakaalustusmeetme uurimise algatamist (vähemalt 7-päevase etteteatamisega), huvitatud isikute ärakuulamist ning oluliste asjaolude kirjalikku avalikustamist enne lõplikku otsust. **Artikli 7.5** kohaselt ei kohaldata meedet, kui olemasolev teave näitab selgelt, et see on vastuolus avaliku huviga (arvestades tootmisharu, importijate, kasutajate ja tarbijate huve), ning **artikkel 7.6** sätestab **väiksema tollimaksu reegli**. **C jagu – Üldised kaitsemeetmed** (**artiklid 7.7–7.8**) kinnitab GATTi XIX artikli ja WTO kaitsemeetmete lepingu kohaseid õigusi ning näeb ette teavitamise ja konsultatsioonid (lahenduse puudumisel 12 päeva jooksul võib importiv pool meetme võtta); oluliseks huviks loetakse kuulumist viimase kolme aasta viie suurima tarnija hulka.

**D jagu – Kahepoolsed kaitsemeetmed** (**artiklid 7.9–7.22**). **Artikkel 7.10** lubab meetmena kas peatada tollimaksu edasise vähendamise või tõsta tollimaksu kuni kehtiva enamsoodustusrežiimi määrani või lepingu jõustumisele eelnenud päeva enamsoodustusrežiimi määrani (olenevalt sellest, kumb on madalam). **Artikli 7.11** kohaselt kohaldatakse meedet esialgu kuni kaks aastat, mida võib pikendada veel kuni kaks aastat (kokku kuni neli aastat); meedet ei tohi kohaldada pärast **22-aastast üleminekuperioodi** lepingu jõustumisest ilma teise poole nõusolekuta. **Artikli 7.12** kohaselt võib kriitilistes olukordades rakendada kuni **200 päeva** kestvat ajutist meedet. **Artikkel 7.13** näeb ette konsultatsioonid kompensatsiooni üle hiljemalt 30 päeva jooksul ning kokkuleppe puudumisel teise poole õiguse peatada samaväärsed soodustused, kuid mitte meetme kahe esimese (pikendamise korral kolme esimese) aasta jooksul. **Artikkel 7.14** reguleerib meetmete vahelist ajavahet, **artikkel 7.15** võimaldab ELil kehtestada kaitsemeetmeid ainult oma äärepoolseimates piirkondades ning **artiklid 7.16–7.22** sätestavad uurimise algatamise, läbiviimise (kuni 12 kuud), kahju ja põhjusliku seose hindamise, ärakuulamise, konfidentsiaalse teabe kaitse ning teavitamise ja avaldamise korra.

**8. peatükk – „Teenustekaubandus“ (sh ettevõtluse asutamine, telekommunikatsioon, finantsteenused ning kutse- ja ärialane liikuvus)** laiendab ELi ja India teenuseosutajate turulepääsu ning loob prognoositavama ja läbipaistvama keskkonna teenuste osutamiseks ja teenuseid osutavate ettevõtete asutamiseks. Peatükk tugineb GATSile, kuid läheb sellest mitmes osas kaugemale. Peatükk koosneb **20 artiklist (artiklid 8.1–8.20)** ja sellega on seotud kaheksa lisa (8-A–8-H). **Artiklid 8.1–8.3** määratlevad kohaldamisala, mõisted ja kohustuste loetlemise korra. **Artiklid 8.4–8.5** tagavad lepinguga hõlmatud sektorites turulepääsu ja rahvusliku kohtlemise vastavalt poolte kohustuste loeteludele ning **artikkel 8.6** sätestab **ajutise, viieaastase enamsoodustusrežiimi**, mille jätkamist vaadatakse läbi lepingu neljandal kehtivusaastal. **Artiklid 8.7–8.11** käsitlevad lisakohustusi, kohustuste loetelusid, mittevastavaid meetmeid, loeteludes sisalduvate meetmete läbipaistvust ja loetelude muutmist; nende alusel kohustub India kohustustega hõlmatud sektorites mitte kohaldama kõrgema juhtkonna ja juhatuse liikmete kodakondsusnõudeid ning piirama kohaliku kohaloleku nõudeid (välja arvatud loeteludes märgitud juhtudel) ning esitama selgemad viited oma reservatsioonide õiguslikule alusele – need on India jaoks uued kohustused. **Artikkel 8.12** (siseriiklik reguleerimine) inkorporeerib suure osa WTO teenuste siseriikliku reguleerimise ühisalgatuse reeglitest (millega India ei ole ühinenud): lubade taotlemine elektrooniliselt, selged menetlustähtajad, juhised taotlejatele ning keeldumise põhjendamine. **Artikkel 8.13** käsitleb kvalifikatsioonide tunnustamist – selle **lõike 5** kohaselt püüavad pooled hõlbustada piiriüleste kutseteenuste osutamist, edendades kutsekvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist vastastikuse tunnustamise kokkulepete (*Mutual Recognition Agreements*, MRA) kaudu. **Artikkel 8.14** käsitleb India traditsioonilise meditsiini teenuseid (ajurveeda, jooga, naturopaatia, unani, siddha, sowa-rigpa ja homöopaatia): liikmesriikides, kus vastava teenuse osutamine ei ole reserveeritud reguleeritud kutsele, võivad India teenuseosutajad kasutada Indias omandatud kutsekvalifikatsiooni; kui teenuse osutamiseks nõutakse tegevusluba või registreerimist, ei tohi India teenuseosutajaid kohelda ebasoodsamalt kui teiste kolmandate riikide võrreldavaid teenuseosutajaid ega nõuda täielikku ümberkvalifitseerumist. **Artiklid 8.15–8.20** käsitlevad monopole ja ainuõigusega teenuseosutajaid, konfidentsiaalse teabe avaldamist, äritavasid, hüvedest keeldumist, kaitsemeetmeid ja teenustega seotud subsiidiume. Jooksevmaksete ja kapitali liikumise sätted on esitatud 19. peatükis.

**8. peatüki juurde kuulub kaheksa lisa:**

- **Lisa 8-A – „Füüsiliste isikute riiki sisenemine ja ajutine viibimine“** koosneb **kaheksast artiklist (artiklid 8-A.1–8-A.8)** ja kolmest liitest (liide 8-A-1 ja 8-A-2 – ELi kohustused, liide 8-A-3 – India kohustused). Lisa eesmärk on hõlbustada teenuste osutamiseks vajalikku ajutist liikuvust. Lisa hõlmab ärikülastajaid, ettevõttesiseselt üleviidavaid töötajaid, lepinguliste teenuste osutajaid ja sõltumatuid kutsetöötajaid (ELi poolel ka lühiajalisi ärikülastajaid) ning nende pereliikmeid; nende kategooriate suhtes ei kohaldata kvoote ega majandusliku vajaduse teste. Artikkel 8-A.6 sätestab taotluste menetlemise nõuded (ettevõttesiseselt üleviidavate töötajate taotlused lahendatakse 90 päeva jooksul alates täieliku taotluse esitamisest), artikkel 8-A.7 läbipaistvuse ja artikkel 8-A.8 lisakohustused ettevõttesiseselt üleviidavate töötajate pereliikmete suhtes kooskõlas direktiivi 2014/66/EL artikliga 19. ELi kohustuste kohaselt võivad ärikülastajad viibida kuni 90 päeva mis tahes kuue kuu jooksul, ettevõttesiseselt üleviidavad juhid ja spetsialistid kuni kolm aastat ja praktikandid kuni ühe aasta ning lepinguliste teenuste osutajad ja sõltumatud kutsetöötajad kokku kuni 12 kuud või lepingu kestuse jooksul.

- **Lisa 8-B – „Kutseteenused“** koosneb **neljast artiklist (artiklid 8-B.1–8-B.4)**: mõisted, kohaldamisala ja eesmärgid, tunnustamine ning koostöö reguleeritud kutsealadel. Lisa loob reguleeritud kutsete ja kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise raamistiku: see ei tunnusta kvalifikatsioone automaatselt, vaid määrab, kuidas kutseorganisatsioonid ja pädevad asutused koostööd teevad ning millistel tingimustel saab sõlmida konkreetse kutseala MRA. Kutseorganisatsioonid teavitavad pooli huvipakkuvatest sektoritest võimaluse korral 12 kuu jooksul pärast lepingu jõustumist, misjärel pooled otsustavad ühiselt läbirääkimiste alustamise üle; sõlmitud MRA muutub lepingu lahutamatuks osaks. Lisa keelab diskrimineeriva tunnustamise ja tunnustamise kasutamise varjatud teenustekaubanduse tõkkena ning võimaldab ajutist või projektipõhist litsentsimist.

- **Lisa 8-C – „Finantsteenused“** koosneb **13 artiklist (artiklid 8-C.1–8-C.13)**: kohaldamisala, mõisted, usaldatavusnõuete erand, konkreetsed erandid, rahvusvahelised standardid, uued finantsteenused, isereguleerivad organisatsioonid, kliiringu- ja maksesüsteemid, siseriiklik reguleerimine, läbipaistvus, finantsteenuste osutajate krediidireiting, elektroonilised maksed ning koostöö finantsteenuste, sh finantstehnoloogia valdkonnas. Lisa järgib WTO finantsteenuste kohustuste mõistmise (UCFS) lähenemisviisi, mida India GATSi raames ei ole järginud. Pooled peavad lubama uusi finantsteenuseid ärilise kohaloleku kaudu ning tagama Indias asutatud ELi finantsteenuse osutajale kohalikega võrdse juurdepääsu avalik-õiguslike üksuste hallatavatele makse- ja arveldussüsteemidele; pooled püüavad võimaldada reaalajas piiriüleseid makseid. Leping kinnistab ka ELi investorite võimaluse omada India kindlustusseltsis kuni 100%-list osalust (varem 74%). Pooled säilitavad õiguse võtta usaldatavusnõuetest tulenevaid meetmeid.

- **Lisa 8-D – „Telekommunikatsiooniteenused“** koosneb **17 artiklist (artiklid 8-D.1–8-D.17)**. Lisa sätestab telekommunikatsiooniteenuste reguleeriva raamistiku: sõltumatu ja erapooletu regulaator, litsentsimine, sidumise tagamine, avalike võrkude ja teenuste kasutamine, vaidluste lahendamine ja edasikaebamine, olulise turujõuga ettevõtjate suhtes kohaldatavad konkurentsitagatised ja sidumiskohustused, juurdepääs olulistele rajatistele, merekaablisüsteemid, piiratud ressursside (sagedusala, numeratsioon) jaotamine avatud, objektiivse ja mittediskrimineeriva korra alusel, universaalteenus, numbriliikuvus, läbipaistvus, avatud internetiühendus ning teabe konfidentsiaalsus. Lisa on Eesti IKT-ettevõtjate jaoks oluline eeldus India turul tegutsemiseks.

- **Lisa 8-E – „ELi olemasolevate meetmete loetelu“** sisaldab ELi ja liikmesriikide reservatsioone (negatiivne loetelu) olemasolevate meetmete kohta, millele ei kohaldata teatavaid peatüki kohustusi.

- **Lisa 8-F – „ELi tulevaste meetmete loetelu“** koosneb **17 sissejuhatavast märkusest ja 23 reservatsioonist (reservatsioonid nr 1–23)**. Reservatsioon nr 1 hõlmab kõiki sektoreid (ettevõtluse asutamine, kinnisvara, tunnustamine, enamsoodustusrežiim, relvad ja sõjavarustus) ning reservatsioonid nr 2–23 on esitatud sektorite kaupa (kutseteenustest telekommunikatsiooni, transpordi ja muude teenusteni). Iga reservatsiooni puhul on märgitud sektor, CPC-kood[12],

[12] **CPC** – *Central Product Classification* ehk **keskne toodete klassifikaator**. Tegemist on ÜRO (United Nations Statistics Division) poolt välja töötatud rahvusvahelise toodete ja teenuste klassifitseerimissüsteemiga, mida kasutatakse kaupade ja teenuste ühtseks

asjaomased kohustused (turulepääs, rahvuslik kohtlemine, enamsoodustusrežiim, kohalik kohalolek, kõrgem juhtkond ja juhatus) ning kirjeldus. Lisa säilitab ELi ja liikmesriikide õiguse võtta tulevikus loetletud valdkondades kohustustega vastuolus olevaid meetmeid.

- **Lisa 8-G – „ELi kohustused rahvusvahelise meretranspordi teenuste valdkonnas“** sätestab ELi kohustuste ulatuse, mõisted ja kohustused rahvusvahelise meretranspordi teenuste valdkonnas.

- **Lisa 8-H – „India kohustuste loetelu“** on positiivne loetelu, mis tähendab, et India kohustused kehtivad üksnes loetelus märgitud sektorites ja teenuste osutamise viisides ning neis märgitud turulepääsu ja rahvusliku kohtlemise piirangutega. India võtab siduvaid kohustusi muu hulgas rahvusvahelise meretranspordi ja sellega seotud teenuste, sh sadamate ja laevateede süvendamise ning merekaablite paigaldamise teenuste osas.

liigitamiseks statistikas, kaubanduslepingutes ja turulepääsukohustuste kirjeldamisel.

**9. peatükk – „Digikaubandus“ (sh andmevood ja isikuandmete kaitse)** loob prognoositava, turvalise ja usaldusväärse digikaubanduse keskkonna ning ühise raamistiku paberivabaks kaubanduseks, e-lepinguteks, e-arveldamiseks, e-autentimiseks ja e-allkirjadeks. Peatükk sisaldab enamikku WTO e-kaubanduse ühisalgatuse reeglitest, kuigi India ühisalgatuses ei osale. Peatükk koosneb **17 artiklist (artiklid 9.1–9.17)**, mis jagunevad kolmeks jaoks: A jagu – üldsätted (eesmärk, kohaldamisala, õigus reguleerida, mõisted), B jagu – isikuandmete kaitse ja C jagu – erisätted. **Artikkel 9.5** (B jagu) käsitleb eraelu puutumatust ja isikuandmete kaitset: pooled tunnustavad eraelu puutumatust põhiõigusena ning seda, et kõrged andmekaitsestandardid toetavad digimajandust ja kaubanduse arengut; kumbki pool võib säilitada oma andmekaitse taseme, sh piiriülese andmevahetuse puhul, kuid peab teist poolt teavitama kehtivast kaitsetasemest ja kavandatavatest muudatustest. **Artikkel 9.9** keelab nõuda tarkvara lähtekoodi üleandmist või sellele juurdepääsu andmist tarkvara impordi, ekspordi, levitamise, müügi või kasutamise tingimusena, välja arvatud piiratud juhtudel (nt kriitiline taristu, konkurentsiõiguse uurimised) ja kaitsemeetmetega volitamata avalikustamise vastu. C jagu sisaldab paberivaba kaubanduse (artikkel 9.6), e-lepingute (artikkel 9.7), e-autentimise ja e-usaldusteenuste (artikkel 9.8), veebipõhise tarbijakaitse (artikkel 9.10), soovimatute otseturundusteadete (artikkel 9.11), avaandmete (artikkel 9.12), regulatiivse ja tehnilise koostöö (artikkel 9.13), digitaalse identiteedi (artikkel 9.14), küberturvalisuse (artikkel 9.15) ja e-arveldamise (artikkel 9.16) sätteid. Peatükk sisaldab ka veebipõhise tarbijakaitse, soovimatute otseturundusteadete, avaandmete, digitaalse identiteedi ja küberturvalisuse koostöö sätteid ning säilitab poolte õiguse reguleerida avaliku poliitika eesmärkidel, sh eraelu puutumatuse ja julgeoleku kaitseks. **Peatükk ei sisalda piiriüleste andmevoogude ega andmete lokaliseerimise keelu kohustusi ega elektrooniliste edastuste tollimaksuvabaduse kohustust**; andmevoogude küsimuse läbivaatamine on ette nähtud viie aasta jooksul pärast lepingu jõustumist (artikkel 9.17).

**10. peatükk – „Intellektuaalomand“** tagab intellektuaalomandi õiguste tulemusliku kaitse ja jõustamise, et soodustada innovatsiooni ja loomingut, lihtsustada kaubandust ning tagada õiguste omajate ja üldsuse huvide tasakaal. Peatükk hõlmab autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi, kaubamärke, tööstusdisainilahendusi, ärisaladusi ja avalikustamata teavet ning taimesorte, samuti õiguste jõustamise meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid. Geograafiliste tähiste kaitse ei ole lepingu osa – selle üle peetakse eraldi läbirääkimisi. Peatükk koosneb **60 artiklist (artiklid 10.1–10.60)**, mis jagunevad neljaks jaoks.

**A jagu – Üldsätted (artiklid 10.1–10.10)** käsitleb eesmärke, põhimõtteid, kohaldamisala, mõisteid, rahvusvahelisi lepinguid (eelkõige TRIPS-leping, Pariisi, Berni ja Rooma konventsioon[13]), TRIPS-lepingut ja rahvatervist, õiguste ammendumist, rahvuslikku kohtlemist, tehnosiiret ning geneetilisi ressursse, traditsioonilisi teadmisi ja traditsioonilisi kultuurilisi väljendusvorme. **B jagu – Intellektuaalomandi õiguste kättesaadavuse, ulatuse ja kasutamise standardid** jaguneb viieks alljaoks: **autoriõigus**

[13] **Pariisi konventsioon** – *Paris Convention for the Protection of Industrial Property* ehk **tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon**. 1883. aastal sõlmitud rahvusvaheline leping, mis reguleerib tööstusomandi kaitset, sealhulgas patente, kaubamärke, tööstusdisainilahendusi ja päritolunimetusi. Konventsiooni keskseteks põhimõteteks on riiklik kohtlemine, prioriteediõigus ja õiguste sõltumatus eri riikides.
**Berni konventsioon** – *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works* ehk **kirjandus- ja kunstiteoste kaitse Berni konventsioon**. 1886. aastal sõlmitud rahvusvaheline autoriõiguse leping, mis tagab autoritele minimaalse kaitsetaseme ning riikliku kohtlemise põhimõtte lepinguosaliste riikide vahel.
**Rooma konventsioon** – *International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organisations* ehk **esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide kaitse Rooma konventsioon**. 1961. aastal sõlmitud rahvusvaheline leping, mis käsitleb autoriõigusega kaasnevate ehk naaberõiguste kaitset ning sätestab kaitse esitajatele, helisalvestiste tootjatele ja ringhäälinguorganisatsioonidele.

**ja autoriõigusega kaasnevad õigused (artiklid 10.11–10.21)** – autorite, esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide õigused, õiglane tasu, kunstiteose edasimüügiõigus, kollektiivne esindamine, tehnilised kaitsemeetmed ja õiguste teostamise teave, 70-aastane kaitsetähtaeg ning erandid ja piirangud; **kaubamärgid (artiklid 10.22–10.30)** – kaubamärgiks sobivad tähised, registreerimismenetlus ja klassifikatsioon, omaniku õigused, üldtuntud kaubamärgid, ainuõiguse piirangud, kehtetuks tunnistamise alused ja pahauskselt esitatud taotlused; **disainilahendused (artiklid 10.31–10.36)** – registreeritud ja registreerimata disainilahenduste kaitse, rahvusvaheline klassifikatsioon, kaitse kestus (vähemalt viis aastat pikendamisvõimalusega vähemalt 15 aastani), erandid ja seos autoriõigusega; **avalikustamata teabe kaitse (artiklid 10.37–10.39)** – ärisaladuste kaitse ja tsiviilõiguslikud õiguskaitsevahendid ning ravimite ja põllumajanduskemikaalide müügiloa saamiseks esitatud andmete kaitse (artikkel 10.39); **taimesordid (artikkel 10.40)**. **C jagu – Intellektuaalomandi õiguste jõustamine** hõlmab üldsätteid (artiklid 10.41–10.43, sh autorsuse või omandi presumptsioon), tsiviil- ja haldusõiguslikku jõustamist (artiklid 10.44–10.54: tõendite säilitamine, teabe nõudmise õigus, ajutised ja ettevaatusabinõud, parandusmeetmed, ettekirjutused, alternatiivsed meetmed, kahjuhüvitis, kohtukulud, kohtuotsuste avalikustamine ja haldusmenetlused) ning piirimeetmeid (artiklid 10.55–10.57, sh tolli omal algatusel võetavad meetmed ja kooskõla GATTi ja TRIPS-lepinguga). **D jagu – Muud sätted (artiklid 10.58–10.60)** käsitleb koostööd, sidusrühmade vabatahtlikke algatusi ning intellektuaalomandi õiguste komiteed (vt ka artikkel 18.3). Geograafiliste tähiste kaitset peatükk ei sisalda – selle üle peetakse eraldi läbirääkimisi.

**11. peatükk – „Konkurentsivastane tegevus, ühinemiste kontroll ja subsiidiumid“ (konkurentsipoliitika ja riigiabi)** koosneb 13 artiklist (artiklid 11.1–11.13), mis jagunevad kaheks jaoks. **A jagu – Konkurentsivastane tegevus ja ühinemiste kontroll (artiklid 11.1–11.5)** sätestab konkurentsiõiguse üldpõhimõtted: pooled tunnistavad vaba ja moonutamata konkurentsi tähtsust kaubandus- ja investeerimissuhetes; kumbki pool peab kehtima jätma kõigi majandussektorite avaliku ja erasektori ettevõtjate suhtes kohaldatava konkurentsiõiguse, mis tõhusalt hõlmab konkurentsi piiravaid kokkuleppeid ja kooskõlastatud tegevust, turgu valitseva seisundi kuritarvitamist ning konkurentsi märkimisväärselt takistavaid koondumisi; konkurentsiõigust peab jõustama tegevuslikult sõltumatu konkurentsiasutus läbipaistvalt ja kaitseõigust austades; konkurentsiasutused teevad koostööd ja võivad konfidentsiaalsusnõudeid järgides vahetada teavet. **B jagu – Subsiidiumid (artiklid 11.6–11.13)** käsitleb mõisteid ja kohaldamisala, põhimõtteid, seost WTOga, läbipaistvust, konsultatsioone, subsiidiumide kasutamist, konfidentsiaalsust ja vaidluste lahendamist: subsiidiumi mõiste tugineb WTO subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingule ning hõlmab nii kaupade kui ka teenustega seotud toetusi; peatükk näeb ette subsiidiumide õigusliku aluse, vormi, summa ja saajate läbipaistvuse ning konsultatsioonide võimaluse – EL võib nõuda Indialt täiendavat teavet muret tekitavate subsiidiumide kohta. Konkurentsi- ja subsiidiumisätted ei allu lepingu vaidluste lahendamisele ning peatükk ei mõjuta ELi riigiabieeskirju (ELTL artiklid 107–108).

**12. peatükk – „Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd)“** toetab VKEde osalemist ELi ja India kaubanduses. Peatükk koosneb neljast artiklist (artiklid 12.1–12.4): eesmärgid (artikkel 12.1), teabe jagamine (artikkel 12.2), VKEde kontaktpunktid (artikkel 12.3) ning vaidluste lahendamise mittekohaldamine (artikkel 12.4). Kumbki pool peab looma VKEdele suunatud ühtse avalikult kättesaadava veebiplatvormi, kus selgitatakse VKEde jaoks olulisi lepingu sätteid ja avaldatakse muu asjakohane teave (impordi-, ekspordi- ja transiidinõuded, intellektuaalomandi normid, tehnilised ja SPS-nõuded, riigihangete reeglid ja hanketeated, ettevõtte registreerimise kord, tolli- ja muud tasud, tollisoodustused, tolliklassifitseerimise ja tolliväärtuse reeglid), koos linkidega lepingu tekstile ja teise poole platvormile. Pooled peavad tagama juurdepääsu andmebaasile, mis võimaldab tariifikoodi alusel leida teavet tollimaksumäärade, tariifikvootide, aktsiiside, käibe- või müügimaksu, päritolureeglite, muude tariifsete ja mittetariifsete nõuete ning impordiprotseduuride kohta; teavet tuleb regulaarselt ajakohastada, see peab olema VKEdele arusaadav, võimaluse korral inglise keeles ja tasuta. Kumbki pool määrab **VKEde kontaktpunkti**, kes jälgib VKEde huvide arvestamist lepingu rakendamisel, vahetab teavet ja toetab lepingu koostööorganite tööd. Peatükk ei allu vaidluste lahendamisele.

**13. peatükk – „Läbipaistvus“** suurendab kaubandusega seotud regulatsiooni prognoositavust, vastutust ja õiglust. Peatükk koosneb **kaheksast artiklist (artiklid 13.1–13.8)**: mõisted, eesmärk, avaldamine, teabepäringud, üldkohaldatavate meetmete haldamine, läbivaatamine ja edasikaebamine, seos teiste peatükkidega ning vaidluste lahendamise mittekohaldamine. Üldkohaldatavad meetmed tuleb avaldada ametliku kanali kaudu koos selgitustega, huvitatud isikutele tuleb võimaluse korral anda võimalus kommenteerida kavandatavaid meetmeid, haldusmenetlused peavad olema objektiivsed ja erapooletud ning haldusotsuste peale peab olema võimalik pöörduda sõltumatusse läbivaatamis- või kaebemenetlusse mittediskrimineerival viisil. Peatükk ei allu vaidluste lahendamisele.

**14. peatükk – „Head regulatiivsed tavad ja regulatiivne koostöö“** koosneb 13 artiklist (artiklid 14.1–14.13) ja selle eesmärk on edendada tõhusat, tulemuslikku ja kvaliteetset regulatsiooni: varajast avalikku kaasamist reguleerimistegevusse, mis on avatud laiale sidusrühmade ringile ilma välismaiseid osalisi diskrimineerimata, ning regulatsiooni mõjude hindamist (reguleerimise vajaduse, alternatiivide ja võimalike mõjude hindamine enne vastuvõtmist). **Artiklid 14.1–14.3** sätestavad üldpõhimõtted, mõisted ja kohaldamisala; **artiklid 14.4–14.10** reguleerimise sisemist koordineerimist, reguleerimisprotsesse, varajast teavet kavandatavate meetmete kohta, avalikke konsultatsioone, mõjuhinnangut, järelhindamist ja regulatiivset registrit; **artiklid 14.11–14.12** teabevahetust heade regulatiivsete tavade kohta ja regulatiivset koostööd ning **artikkel 14.13** vaidluste lahendamist. Peatükk ei piira poolte õigust kehtestada oma poliitikaeesmärke ja kaitsetaset.

**14. peatüki juurde kuulub üks lisa:**

- **Lisa 14-A – „Süsiniku piirimeetmed“** koosneb **viiest artiklist (artiklid 1–5)** ning käsitleb **ELi süsiniku piiriülese kohandamise mehhanismi (CBAM)**. Lisa ei vabasta India päritolu kaupu CBAM-i kohaldamisest – CBAM jääb täies ulatuses kohaldatavaks. **Artikkel 1** sätestab eesmärgid ja põhimõtted. **Artikkel 2** näeb ette, et kui pool annab CBAM-i alusel kolmandatele riikidele paindlikkusi, tuleb need samadel tingimustel võimaldada ka teise poole kaupadele (nn tulevikku suunatud enamsoodustusklausel). **Artikkel 3** loob tehnilise dialoogi, mis hõlmab tooteulatust ja kaupadesse sisalduvaid heitkoguseid, seiret, aruandlust ja tõendamist, teises riigis tegelikult makstud süsinikuhinna arvestamise võimalust, vaikeväärtuste jaoks vajalikku andmevahetust ning tõendajaid akrediteerivate asutuste võimalikku vastastikust tunnustamist. **Artikli 4** kohaselt püüab EL toetada India heitkoguste vähendamise jõupingutusi rahastuse, tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise kaudu, ning **artikkel 5** sätestab, et lisaga seotud küsimustele kohaldatakse kiirreageerimismehhanismi (artikkel 18.8).

**15. peatükk – „Kestlikud toidusüsteemid“** koosneb 10 artiklist (artiklid 15.1–15.10) ja loob koostööraamistiku kestlike, kaasavate, tervislike ja vastupidavate toidusüsteemide arendamiseks. **Artiklid 15.1–15.3** sätestavad kestliku toidusüsteemi ühise määratluse ja eesmärgid, hõlmates kogu ahelat tootmisest kuni toidujäätmete vähendamiseni; **artikli 15.4 lõige 1** jätab Indiale paindlikkuse oma prioriteetide järgimisel; **artiklid 15.5–15.7** käsitlevad toiduahela terviklikkust (eksitavate tavade ja toidupettuste vastu võitlemine), loomade heaolu kooskõlas Maailma Loomatervise Organisatsiooni (WOAH) standarditega ning antimikroobikumiresistentsuse vastast võitlust „Üks tervis“ lähenemisviisi alusel; **artikliga 15.8** luuakse kestlike toidusüsteemide komitee; **artikkel 15.9** sisaldab lisasätteid ja **artikkel 15.10** välistab vaidluste lahendamise kohaldamise. Peatükk on India jaoks esimene omataoline ega allu vaidluste lahendamisele.

**16. peatükk – „Kaubandus ja kestlik areng“ (tööõiguslikud ja keskkonnaalased kohustused)** integreerib kestliku arengu, eelkõige selle keskkonna- ja sotsiaalse (tööalase) mõõtme, poolte kaubandus- ja investeerimissuhetesse. Peatükk koosneb **20 artiklist (artiklid 16.1–16.20)** ning sellega ei ole seotud lisasid. **Artikkel 16.1** kinnitab, et pooled ei kavatse oma töö- ega keskkonnastandardeid ühtlustada. **Artikkel 16.2** kinnitab poolte õigust määrata oma kestliku arengu poliitika ja kaitsetase, kohustab püüdlema kõrge kaitsetaseme poole ning **keelab nõrgendada, teha erandeid või jätta tõhusalt jõustamata keskkonna- ja tööõigust kaubanduse või investeeringute soodustamiseks**; kaubandusmeetmed töö- ja keskkonnaeesmärkidel ei tohi olla meelevaldne diskrimineerimine ega varjatud kaubanduspiirang.

**Tööõiguslikud kohustused. Artikli 16.3** kohaselt kohustuvad pooled austama, edendama ja ellu viima Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) põhimõtteid ja õigusi tööl: ühinemisvabadus ja kollektiivläbirääkimiste õigus, sunniviisilise töö kaotamine, lapstööjõu kaotamine, diskrimineerimise kaotamine ning ohutu ja tervislik töökeskkond (lõige 2); tegema järjepidevaid ja heauskseid jõupingutusi ratifitseerimata ILO põhikonventsioonide ratifitseerimiseks (lõige 3); rakendama ratifitseeritud ILO konventsioone (lõige 5) ning tagama tõhusa tööinspektsioonisüsteemi (lõige 8). Tööõiguse rikkumisi ei tohi kasutada võrdlemisi eelisena ega protektsionismi eesmärgil (lõige 6). **Lõige 9** loetleb koostöövaldkonnad, sh punkt d – inimressursside arendamine, oskuste arendamine ja oskuste vajaduse analüüs, kvalifikatsiooniraamistikud ning õiglane üleminek; samuti tööhalduse, platvormitöö, roheliste töökohtade ja võõrtöötajate küsimused. Artikli 16.3 lõike 9 punkt d ei kehtesta uusi materiaalõiguslikke nõudeid, vaid käsitleb koostöö tugevdamist inimkapitali ja oskuste arendamise valdkonnas (oskuste vajaduse analüüs, oskuste puudujääkide tuvastamine, kvalifikatsiooniraamistikud, kutseharidus ja elukestev õpe), teabe ja parimate praktikate vahetamist ning koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, sh ILOs **Artikkel 16.4** käsitleb kaubandust ja soolist võrdõiguslikkust (CEDAWi[14] ja ILO konventsioonide rakendamine, naiste juhitud mikro- ja VKEde toetamine, lepingu soolise mõju seire).

**Keskkonnaalased kohustused. Artikkel 16.5** kohustab täitma mitmepoolseid keskkonnalepinguid; **artikkel 16.6** käsitleb kaubandust ja kliimamuutusi – Pariisi kokkuleppe tõhusat rakendamist, kaubandus- ja kliimapoliitika vastastikust toetamist, taastuvenergia ja energiatõhusate kaupade ning teenuste kaubandustõkete käsitlemist

[14] **CEDAW** – *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* ehk **naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsioon**.
Tegemist on ÜRO Peaassamblee poolt 1979. aastal vastu võetud rahvusvahelise inimõiguste lepinguga, mida sageli nimetatakse ka **naiste õiguste rahvusvaheliseks põhikonventsiooniks**. CEDAW eesmärk on kõrvaldada naiste diskrimineerimine poliitilises, majanduslikus, sotsiaalses, kultuurilises ja avalikus elus ning tagada naiste ja meeste võrdõiguslikkus.

ning koostööd IMO laevanduse heitkoguste, Kigali muudatuse ja kliimarahastuse valdkonnas. **Artikkel 16.7** käsitleb kaubandust ja bioloogilist mitmekesisust (bioloogilise mitmekesisuse konventsioon, CITES, ebaseadusliku looduslike liikidega kauplemise ja invasiivsete võõrliikide leviku tõkestamine, geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglane jaotamine Nagoya protokolli alusel). CITESi seisukohast ei avalda kokkulepe Eestile olulist mõju, kuna CITESi isenditega kauplemine ei ole Eestis mahukas ning kõik artiklis toodud põhimõtted on käsitletud ka looduslike liikidega kaubitsemise vastu võitlemise ELi tegevuskavas, mille täitmist ELis, sh Eestis, järgitakse ja jälgitakse; ka geneetiliste ressursside osas ole probleemide tekkimist ette näha, kuna tegevused toimuvad riikide asjaomaste õigusaktide alusel. **Artikkel 16.8** käsitleb kaubandust ja metsi (ebaseadusliku raie ja sellega seotud kaubanduse tõkestamine, raadamise ja metsade seisundi halvenemise vastu võitlemine, jälgitavus ja sertifitseerimine), **artikkel 16.9** mere bioloogiliste ressursside säästvat majandamist ja vesiviljelust, sh ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata (IUU) kalapüügi toodete kaubandusest kõrvaldamist, **artikkel 16.10** kestlikku arengut toetavat kaubandust (keskkonnakaubad ja -teenused) ning **artikkel 16.11** vastutustundlikku ettevõtlust (ÜRO ärilise tegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted, ILO MNE deklaratsioon), kuid ilma kohustusliku hoolsuskohustuse või aruandluse nõueteta.

**Rakendamine ja jõustamine. Artiklid 16.12–16.13** käsitlevad teadusliku teabe arvestamist ja avalikkuse pöördumisi; **artikliga 16.14** luuakse kaubanduse ja kestliku arengu komitee ning kontaktpunktid (määratakse ühe kuu jooksul jõustumisest); **artikkel 16.15** käsitleb koostööd. Vaidlusi lahendatakse **astmelise konsultatsioonimehhanismi** kaudu: poolte konsultatsioonid (**artikkel 16.16** – vastus 50 päeva jooksul, komitee konsultatsioonid 90 päeva jooksul), ühiskomitee (**artikkel 16.17**) ja ministrite tasandi konsultatsioonid (**artikkel 16.18**); **artikkel 16.20** võimaldab peatüki läbivaatamist mis tahes ajal pärast jõustumist. Peatükk ei allu lepingu üldisele vaidluste lahendamisele ega näe ette ekspertpaneeli ega sanktsioone.

**17. peatükk – „Vaidluste lahendamine“** loob tõhusa riikidevahelise vaidluste lahendamise mehhanismi ning koosneb **30 artiklist (artiklid 17.1–17.30)**. **Artiklid 17.1–17.4** sätestavad eesmärgi, kohaldamisala, mõisted ja alternatiivse vaidluste lahendamise; **artikkel 17.5** konsultatsioonid (vastus 10 päeva ja konsultatsioonid 30 päeva jooksul, kiireloomulistel juhtudel 15 päeva); **artiklid 17.6–17.12** paneeli moodustamise taotluse, moodustamise ja koosseisu, vahekohtunike nimekirjad (koostatakse üheksa kuu jooksul pärast jõustumist), vahekohtunike nõuded, paneeli ülesanded ja pädevuse ning kiireloomulisuse otsustamise; **artiklid 17.13–17.14** vahearuande (150 päeva jooksul, kuni 180 päeva) ja lõpparuande (45 päeva pärast vahearuannet); **artiklid 17.15–17.19** lõpparuande täitmise, mõistliku täitmisaja, täitmise kontrolli, ajutise hüvitise ja soodustuste peatamise; **artiklid 17.20–17.25** vahekohtunike asendamise, menetluskorra, menetluse peatamise ja lõpetamise, teabe nõudmise õiguse, tõlgendusreeglid ning paneeli aruannete ja otsuste sisu; **artikkel 17.26** foorumi valiku; **artikkel 17.27** läbipaistvuse; **artikkel 17.28** vastastikku kokkulepitud lahenduse ning **artiklid 17.29–17.30** tähtajad ja kulud. Paneeli aruanded on siduvad ning nende täitmata jätmise korral on võimalik ajutine hüvitis või soodustuste peatamine; menetlus on läbipaistev ning istungid on üldjuhul avalikud. **Artikkel 17.2** jätab vaidluste lahendamise kohaldamisalast välja muu hulgas kaubanduskaitsemeetmed, konkurentsi- ja subsiidiumisätted, VKEde, läbipaistvuse, kestlike toidusüsteemide ning kaubanduse ja kestliku arengu peatükid. **Artikkel 17.26** võimaldab kaebuse esitanud poolel pöörduda teise foorumisse, kui esimene ei jõua otsuseni – see on oluline olukorras, kus WTO apellatsioonikogu ei toimi ja India ei osale mitmepoolses ajutises apellatsioonikorras (MPIA).

**17. peatüki juurde kuulub kolm lisa:**

- **Lisa 17-A – „Vaidluste lahendamise menetluskord“** koosneb **15 reeglist (reeglid 1–15)**: kohaldamine, mõisted, teated, vahekohtunike määramine, korralduskoosolek ja ajakava, kirjalikud seisukohad, paneeli töökorraldus, vahekohtunike asendamine, istungid, paneeli kirjalikud küsimused, konfidentsiaalsus, ühepoolsed kontaktid, kiireloomulised juhtumid, töökeel ja tõlge ning muud menetlused. Lisa eesmärk on tagada paneelimenetluse ühetaoline ja prognoositav läbiviimine; 17. peatüki sätted on lisa suhtes ülimuslikud. Kaebuse esitaja esitab kirjaliku seisukoha 20 päeva ja vastaspool 30 päeva jooksul; istungid toimuvad Brüsselis, kui kaebuse esitajaks on India, ja New Delhis, kui kaebuse esitajaks on EL (võimalikud on ka virtuaalsed või hübriidistungid); kiireloomulistel juhtudel tähtajad poolitatakse.

- **Lisa 17-B – „Käitumisjuhend“** [reeglite arv täpsustada ametliku teksti alusel] sätestab vahekohtunike ja vahendajate sõltumatuse, erapooletuse, huvide konflikti vältimise ja konfidentsiaalsuse nõuded (vt artikli 17.9 lõike 1 punkt d).

- **Lisa 17-C – „Vahendusmenetluse näidiskord“** koosneb **kuuest jaost (A–F) ja 20 nummerdatud punktist**: eesmärk, teabepäring, vahendusmenetluse algatamine, vahendaja valik, vahendusmenetluse läbiviimine ning seos vaidluste lahendamise menetlusega. Vahendus on vabatahtlik ja algatatakse poolte kokkuleppel: taotlusele tuleb vastata 30 päeva jooksul (vastuse puudumisel loetakse taotlus tagasilükatuks), vahendaja tuleb kokku leppida 30 päeva jooksul ning pooled püüavad jõuda vastastikku kokkulepitud lahenduseni 60 päeva jooksul vahendaja määramisest. Vahendaja nõuanded ei ole siduvad ning vahendusmenetluse käigus esitatut ei saa kasutada tõendina muudes vaidluste lahendamise menetlustes.

**18. peatükk – „Institutsioonilised sätted“** loob lepingu institutsioonilise struktuuri ning koosneb **üheksast artiklist (artiklid 18.1–18.9)**: ühiskomitee (artikkel 18.1) ja selle ülesanded (artikkel 18.2), erikomiteed (artikkel 18.3) ja nende ülesanded (artikkel 18.4), ühiskomitee ja erikomiteede otsused ja soovitused (artikkel 18.5), sidusrühmade osalemine (artikkel 18.6), riiklik nõuandemehhanism (artikkel 18.7), kiirreageerimismehhanism (artikkel 18.8) ja kontaktpunktid (artikkel 18.9). Ühiskomitee, mille kaasesimeesteks on ELi kaubandusvolinik ja India kaubandus- ja tööstusminister, kohtub esimest korda ühe aasta jooksul pärast lepingu jõustumist ja seejärel igal aastal. **Ühiskomitee** (artikkel 18.2) teostab järelevalvet lepingu rakendamise üle, juhib erikomiteede ja töörühmade tööd, võib vastu võtta tõlgendusi ning teatud juhtudel otsustada lepingu muutmise üle (artikli 18.2 punkt d); selle kodukord on sätestatud **lisas 18-A**. **Artikliga 18.3** luuakse kaheksa erikomiteed: kaupade kaubanduse; tolli ja päritolureeglite; tehniliste kaubandustõkete; sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete; kestlike toidusüsteemide; teenustekaubanduse ja digikaubanduse; intellektuaalomandi õiguste ning kaubanduse ja kestliku arengu komitee. **Artikliga 18.8** luuakse **kiirreageerimismehhanism** üldkohaldatavate meetmete jaoks, mis põhjustavad või võivad põhjustada olulisi kaubandushäireid ja mida erikomiteed ei ole suutnud lahendada; mehhanism (vastus 10 päeva, kohtumine 45 päeva ja aruanne 30 päeva jooksul) võimaldab küsimuse vajadusel tõsta kõrgeima poliitilise tasandini. Peatükk näeb ette ka sidusrühmade kaasamise ja riiklikud nõuandemehhanismid, mis koosnevad valitsusväliste sidusrühmade tasakaalustatud esindusest ja kohtuvad vähemalt kord aastas. ELi seisukohad ühiskomitee õiguslikult siduvate otsuste, sh lepingu muutmise otsuste kohta, kehtestatakse ELTL artikli 218 lõike 9 kohases menetluses.

**18. peatüki juurde kuulub üks lisa. Lisa 18-A – „Ühiskomitee kodukord“** koosneb **13 reeglist (reeglid 1–13)**: ühiskomitee roll, koosseis ja eesistumine, sekretariaat, koosolekud, delegatsioonid, päevakord, ekspertide kutsumine, protokollid, otsused ja soovitused, läbipaistvus, keeled, kulud ning erikomiteed ja muud organid. Sekretariaadi ülesandeid täidavad ühiselt komisjoni kaubanduse peadirektoraat ja India kaubandusministeerium; päevakorra eelnõu esitatakse 28 päeva enne koosolekut, protokolli eelnõu 15 päeva jooksul pärast koosolekut ning koosolekute vahel on võimalik kirjalik menetlus; töökeel on inglise keel ning kumbki pool kannab oma kulud. Lisa eesmärk on tagada ühiskomitee ja erikomiteede läbipaistev ja tõhus töö.

**19. peatükk – „Üldsätted ja erandid“** üheksast artiklist (artiklid 19.1–19.9). **Artiklid 19.1–19.2** tagavad jooksevkonto tehingutega seotud maksete ja ülekannete vabaduse ning lepinguga liberaliseeritud tehingute (nt ettevõtte asutamise) teostamiseks vajaliku kapitali vaba liikumise; **artikkel 19.3** käsitleb kapitali liikumist, makseid ja ülekandeid mõjutavaid meetmeid (nt pankroti- ja väärtpaberiõigus); **artiklid 19.4–19.5** võimaldavad võtta ajutisi kaitsemeetmeid tõsiste maksebilansi- või välisfinantsraskuste korral. **Artikkel 19.6** käsitleb teabe avalikustamist ja konfidentsiaalse teabe kaitset, **artikkel 19.7** üldisi erandeid (GATTi XX artikli ja GATSi XIV artikli eeskujul), **artikkel 19.8** julgeolekuerandeid ning **artikkel 19.9** maksustamist. Julgeolekuerand tagab, et ükski lepingu säte ei kohusta pooli avaldama teavet, mille avaldamine on vastuolus nende oluliste julgeolekuhuvidega, ega takista võtmast meetmeid oluliste julgeolekuhuvide kaitseks või rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säiitamiseks võetud kohustuste täitmiseks.

**20. peatükk – „Lõppsätted“** koosneb üheksast artiklist (artiklid 20.1–20.9). **Artikkel 20.1** sätestab, et lisad, liited ja joonealused märkused on lepingu lahutamatud osad. **Artikli 20.2** kohaselt ei anna leping isikutele õigusi ega pane neile kohustusi ning sellele ei saa vahetult tugineda poolte õiguskordades. **Artikkel 20.3** kohustab pooli võtma lepingu täitmiseks vajalikud meetmed ning kinnitab lepingu artikli 1 lõikes 1 sätestatud kohustusi (inimõiguste ja demokraatia põhimõtted) **lepingu olemuslike elementidena**. **Artikli 20.4** kohaselt teeb ühiskomitee lepingu **üldise läbivaatamise viie aasta jooksul** pärast jõustumist ja seejärel iga viie aasta järel, käsitledes muu hulgas turulepääsu edasist liberaliseerimist. **Artikkel 20.5** reguleerib lepingu muutmist. **Artikli 20.6** kohaselt jõustub leping teise kuu esimesel päeval pärast seda, kui pooled on vahetanud kirjalikud teated oma riigisiseste menetluste lõpuleviimise kohta; ELi poolt edastatakse teade nõukogu peasekretärile. **Artikkel 20.7** käsitleb uute liikmesriikide ühinemist ELiga, **artikkel 20.8** lepingu lõpetamist (kuus kuud pärast teadet) ning **artikkel 20.9** autentseid tekste. Selle artikli kohaselt on leping koostatud kahes eksemplaris bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, hindi, horvaadi, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles ning iga tekst on võrdselt autentne. Erinevalt ELi varasematest kaubanduslepingutest sisaldab artikkel aga lisalauset, mille kohaselt **tõlgenduste lahknevuse korral on ülimuslik selle keele tekst, milles leping läbi räägiti**. Kuna läbirääkimised peeti inglise keeles, on lahknevuse korral otsustav ingliskeelne tekst. Samas avaldatakse lepingu eestikeelne tekst Euroopa Liidu Teatajas, mistõttu Eesti ettevõtjad ja ametiasutused saavad lepingut kasutada eesti keeles. Lahknevuse korral on aga otsustav ingliskeelne tekst, mistõttu tuleb lepingut rakendavatel asutustel (eelkõige Maksu- ja Tolliamet päritolureeglite ja tariifisoodustuste kohaldamisel ning Põllumajandus- ja Toiduamet SPS-menetlustes) ning ettevõtjate nõustajatel tõlgendusküsimuste korral lähtuda ingliskeelsest tekstist.

**Lepingust välja jäänud valdkonnad: riigihanked, energia ja toorained, investeeringud**

- **Riigihanked.** Lepingus ei ole riigihangete peatükki ning India ei ole ühinenud WTO riigihankelepinguga (GPA). Seega ei avane ELi ettevõtjatele India keskvalitsuse ja osariikide hanketurg, mis on ELi jaoks oluline saavutamata eesmärk. Teisalt ei ole ka India ettevõtjatel lepingust tulenevat õigust osaleda ELi riigihangetel; EL saab vajadusel kasutada rahvusvahelise riigihankevahendi määrust (EL) 2022/1031.

- **Energia ja toorained.** ELi algselt kavandatud energia ja toorainete peatükk jäi India soovil lepingust välja. Seetõttu ei sisalda leping erikohustusi kriitiliste toorainete ekspordipiirangute, ekspordi hinnakujunduse ega energia transiidi osas ning nende küsimuste puhul kohaldatakse WTO üldreegleid ja lepingu kaupade kaubanduse peatüki üldsätteid.

- **Investeeringud.** Leping hõlmab teenustega seotud ettevõtluse asutamist, kuid ei sisalda töötleva tööstuse investeeringute liberaliseerimist ega investeeringute kaitset; investeeringute kaitse lepingu üle peetakse eraldi läbirääkimisi.

## III Analüüs ELi asja vastavuse kohta pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

**Leping** hõlmab valdkondi, mis kuuluvad ühise kaubanduspoliitika ja transpordipoliitika kohaldamisalasse (ELTL artiklid 207 ja 91 ning artikli 100 lõige 2). Lisaks tuleneb Euroopa Liidu pädevus ELTL artikli 3 lõikest 2 ulatuses, milles leping võib mõjutada liidu ühiseid eeskirju või muuta nende ulatust. Vastavalt Euroopa Kohtu 16. mai 2017. aasta arvamusele 2/15 EL-Singapuri vabakaubanduslepingu kohta, kuuluvad lepingu kaubandust, teenuseid, intellektuaalomandi kaubandusaspekte, välismaiseid otseinvesteeringuid ning kaubanduse ja kestliku arengu küsimusi käsitlevad sätted Euroopa Liidu ainupädevusse. Kuna ELTL artikli 216 kohaselt võib Euroopa Liit sõlmida rahvusvahelisi lepinguid valdkondades, mis kuuluvad tema pädevusse, siis on **lepingu allakirjutamise ja sõlmimise otsused kooskõlas pädevuse andmise põhimõttega**.

Leping tervikuna kuulub ELi ühise kaubanduspoliitika ning sellega lahutamatult seotud valdkondade kohaldamisalasse, mis ELTL artikli 3 lõike 1 punkti e kohaselt kuuluvad ELi ainupädevusse. Leping ei hõlma portfelliinvesteeringute kaitset ega investori ja riigi vahelise vaidluste lahendamise mehhanismi, mis Euroopa Kohtu arvamuse 2/15 kohaselt kuuluksid jagatud pädevuse valdkonda. **Seetõttu ei ole subsidiaarsuse põhimõttele vastavuse hindamine formaalselt asjakohane**.

EL on välistegevuse valdkonnas seadnud eesmärgiks tugevdada oma rahvusvahelist konkurentsivõimet, mitmekesistada tarneahelaid, suurendada ettevõtjate turulepääsu kolmandates riikides ning süvendada majandussuhteid strateegiliste partneritega. Leping on sobiv vahend nende eesmärkide saavutamiseks suhetes Indiaga. EL-il puuduvad alternatiivsed õiguslikud vahendid, millega oleks võimalik lepingus sisalduvaid turu avamise, tariifide vähendamise ja regulatiivse koostöö kohustusi siduvalt kehtestada. Mõlema osapoole poolt kokku lepitud liberaliseerimiskohustuste rakendamiseks peab EL Nõukogu ELTL artikli 218 lõike 5 alusel vastu võtma otsuse lepingu allakirjutamise kohta ning ELTL artikli 218 lõike 6 alusel otsuse lepingu sõlmimise kohta. ELTL ei näe nende eesmärkide saavutamiseks ette muid samaväärselt tõhusaid õiguslikke vahendeid. Ühepoolsed meetmed, sh tariifsete soodustuste andmine, ei võimalda tagada EL-i eksportijatele vastastikust turulepääsu India turul ning mittesiduvad koostöövormid ei loo vajalikku õiguskindlust. Lisaks säilitab leping poolte õiguse kehtestada avaliku huvi eesmärkidel vajalikke meetmeid ja sisaldab kaitsemehhanisme. Seetõttu on **lepingu allakirjutamise ja sõlmimise otsused kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega**.

## IV Esialgse mõjude analüüsi kokkuvõte

### 4.1. Mõju Euroopa Liidule

**Majanduslik mõju.** India on ELi 9. suurim kaubanduspartner kaupade osas kogu maailmas ja 6. suurim teenustekaubanduse partner. Kahepoolne kaubavahetus kaupadega ulatus 2025. aastal 118 miljardi euroni. India peamised ekspordiartiklid ELi on masinad ja seadmed, kemikaalid, tekstiil, metallid ning naftatooted; ELi ekspordis Indiasse domineerivad tööstustooted, sealhulgas masinad ja seadmed, transpordivahendid ning keemiatooted. Kahepoolne teenustekaubandus ulatus 2025. aastal 67 miljardi euroni (ELi eksport 29,2 miljardit ja import 37,8 miljardit eurot). 2024. aastal oli ELi otseinvesteeringute maht Indias 132,8 miljardit eurot ning India otseinvesteeringute maht ELis 13,7 miljardit eurot.[15]

**Leping kõrvaldab tollimaksud ELi kaupade impordilt Indiasse 86% tariifiliinide ja 93% praeguse kaubandusväärtuse ulatuses**. Lisaks liberaliseerib India osaliselt täiendavat importi, mistõttu ulatub kaubanduse liberaliseerimise kogukate 96,6%-ni praegusest kaubandusväärtusest.[16] Suurem osa kaubandusest liberaliseeritakse juba lepingu jõustumisel; teatud kaupade puhul kohaldatakse 3, 5 või 7 aasta pikkust üleminekuperioodi, osalise liberaliseerimise korral eraldi tingimusi. Komisjoni hinnangul aitab **leping säästa Euroopa ettevõtjatel üle 3,5 miljardi euro aastas** tänu India tollimaksude kaotamisele ning lepingu eesmärk on kahekordistada ELi kaupade eksport Indiasse 2032. aastaks. **Suurimat kasu oodatakse masina-, keemia-, farmaatsia-, meditsiiniseadmete, lennundus-, auto- ja põllumajandus-toidusektorile**.[17]

**Leping aitab kaasa ka mittetariifsete tõkete vähendamisele ning loob läbipaistvama, prognoositavama ja kulutõhusama kaubanduskeskkonna**. Selged ja ELi praktikaga kooskõlas olevad päritolureeglid vähendavad ELi eksportijate halduskoormust ning kaitsevad ELi turgu soodustuste kuritarvitamise eest; tolliprotseduuride lihtsustamine vähendab kaubavahetuse ajakulu ja kulusid. Tehniliste kaubandustõkete peatükk ei kõrvalda India tehnilisi nõudeid ega taga ELis tehtud katsete või sertifikaatide automaatset tunnustamist, kuid loob institutsioonilise raamistiku India kvaliteedikontrolli korralduste (QCO) käsitlemiseks, mis on viimastel aastatel olnud ELi eksportijate jaoks üks olulisemaid mittetariifseid tõkkeid; rahvusvaheliste standardite kasutamine vähendab vajadust tooteid India turu jaoks ümber projekteerida või katseid korrata. Teenuste peatükk annab ELi teenuseosutajatele senisest tugevamad tagatised India turule pääsemiseks ja seal tegutsemiseks, kinnistades osa juba praegu lubatud võimalustest, ning intellektuaalomandi peatükk parandab ELi õiguste omajate positsiooni eelkõige kaubamärkide ja disainilahenduste kaitse ning õiguste jõustamise osas.[18]

Kaubanduse edendamise kõrval **kaitseb leping selgesõnaliselt kummagi lepinguosalise õigust reguleerida õiguspäraste poliitikaeesmärkide saavutamist ning sisaldab**

---

[15] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 1 (lk 6) ning jaotised 2.3–2.4 (lk 13–15).

[16] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 3.1.1 (lk 16).

[17] Vt Euroopa Komisjon, MEMO: EU-India Free Trade Agreement – Chapter-by-Chapter Summary, mis on leitav veebis: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/india/eu-india-agreements/memo-eu-india-free-trade-agreement-chapter-chapter-summary_en, ning lepingu sõlmimise otsuse eelnõu COM(2026) 482 final seletuskiri.

[18] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotised 3.1.2–3.4 (lk 16–19).

**kindlaid kohustusi kaubanduse ja kestliku arengu valdkonnas**. Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete peatükk säilitab ELi õiguse kehtestada ja jõustada oma toiduohutusnõudeid nii kodumaiste kui ka imporditud toodete suhtes ning ELi tundlikud põllumajandussektorid (suhkur, riis, veise- ja linnuliha, piimapulber jt) on liberaliseerimisest välja jäetud.[19]

Kaubanduse kestlikkuse mõjuhinnangu (SIA), mis valmis 2023. aasta detsembris, kohaselt on ELi-India lepingul mõlemale lepinguosalisele ja nende ühiskondadele oodatavasti positiivne mõju kõigi peamiste majandusnäitajate (SKP, heaolu, üldine ja kahepoolne kaubandus) osas, kusjuures suhteline mõju on India puhul suurem kui ELi puhul, tulenevalt kahe majanduse erinevast suurusest. Majandusmudeldus prognoosis ELi heaolu kasvu 23,7–41 miljardi euro ning ELi SKP kasvu 25,5–47,9 miljardi euro ulatuses; mida kõrgem on lepinguga saavutatav kaubanduse liberaliseerimise aste, seda suuremad on oodatavad majanduslikud kasud mõlemale poolele.[20] Sõltumatu majandusanalüüsi (ECIPE, jaanuar 2026) kohaselt kasvab ELi kahepoolne eksport Indiasse ambitsioonika lepingu rakendamisel 2032. aastaks ligikaudu 107,6%, India SKP kasvab hinnanguliselt 69,6 miljardi euro (+1,0%) ning India heaolu 33,8 miljardi euro võrra.

Komisjoni kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi on tellinud lepingu läbirääkitud tulemuse majandushinnangu, mis erinevalt varasematest uuringutest põhineb lõplikult kokkulepitud tariifigraafikutel.[21] Majandushinnang sisaldab muuhulgas analüüsi lepingu pikaajalise mõjule 2037. aastal, mil kokkulepitud tariifikohustused on täielikult rakendunud. Selle analüüsi kohaselt suurendab leping ELi kaupade ja teenuste eksporti Indiasse **57,8 miljardi euro ehk 54,2% võrra** ning India eksporti ELi **24,1 miljardi euro ehk 16,7% võrra**. ELi SKP kasvab kumulatiivselt **27,3 miljardi euro (0,02%)** ja India SKP **44,0 miljardi euro (0,12%)** võrra. Mõlema poole ekspordikasvust valdav osa langeb töötlevale tööstusele (ELi puhul ligikaudu 54,7 miljardit eurot ehk 95% ja India puhul 22 miljardit eurot ehk 92%).

**ELi ekspordi suurim kasv** on oodata masinate (+14,7 miljardit eurot), klaasi, keraamika ja kaevandussektori (+8,1 miljardit eurot), kemikaalide (+7,4 miljardit eurot), mootorsõidukite (+4,7 miljardit eurot) ja muude transpordivahendite (+3,9 miljardit eurot) puhul; India ekspordi kasv ELi on suurim rõivaste (+4,2 miljardit eurot), kemikaalide (+4,2 miljardit eurot), värviliste metallide (+2,8 miljardit eurot), tekstiili (+1,8 miljardit eurot), metalltoodete (+1,6 miljardit eurot), masinate (+1,5 miljardit eurot) ja ravimite (+1,2 miljardit eurot) puhul. ELi tootmismaht suureneb enim masinatööstuses (+11,2 miljardit eurot ehk 0,84%), klaasi, keraamika ja kaevandussektoris (+7,3 miljardit eurot ehk 1,51%), muude transpordivahendite (+1,5 miljardit eurot), kemikaalide (+1,5 miljardit eurot) ja metalltoodete (+1,1 miljardit eurot) tootmises.[22]

---

[19] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotised 3.1.1 (lk 16) ja 3.1.5 (lk 17).

[20] Vt Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) in support of Free Trade Agreement and Investment Protection Agreement negotiations between the European Union and the Republic of India, lõpparuanne (detsember 2023), mis on leitav veebis: https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/sustainability-impact-assessments_en; vt ka lepingu sõlmimise otsuse eelnõu COM(2026) 482 final seletuskiri.

[21] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 4.3.1 (lk 26–27) ja tabel 7.

[22] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis:

Majandushinnangu kohaselt on India keskmine tollimaks ELi kaupadele (lihtkeskmisena ligikaudu 18%) enam kui kolm korda kõrgem kui ELi keskmine tollimaks India kaupadele (5,3%); eriti kõrged on India tollimaksud toidukaupadele, jookidele ja tubakale (keskmiselt 47,6%) ning transpordivahenditele (43%).[23] Kaubandusmahuga kaalutud India tollimaks langeb lepingu täieliku rakendamise järel näiteks masinatel 18,0%-lt 0%-ni, metalltoodetel 21,3%-lt 0,4%-ni, kemikaalidel 8,8%-lt 0,3%-ni, mootorsõidukitel 31,6%-lt 15,9%-ni, joogitoodetel ja tubakal 80,9%-lt 27,5%-ni ning muudel toidukaupadel 61,5%-lt 29,9%-ni.[24] Liberaliseerimise kogumaht ulatub lepingu täieliku rakendamise järel India puhul 96,6%-ni ja ELi puhul 99,3%-ni kaubandusväärtusest.[25] Komisjoni hinnangul toetas ELi eksport Indiasse 2024. aastal 854 000 töökohta ELis ning Indiasse eksportis kaupu üle 53 000 ELi VKE.[26]

**Mõju konkurentsivõimele.** Leping parandab ELi ettevõtjate konkurentsipositsiooni India turul nende kolmandate riikide konkurentide ees, kellel Indiaga vabakaubanduslepingut ei ole, ning annab India ühepoolsete tariifimuutuste praktikat arvestades olulise prognoositavuse: lepinguga seotud tariifid ei saa enam ühepoolselt tõusta. Samal ajal suurendab liberaliseerimine India tööstuse konkurentsisurvet ELi tootjatele. Komisjoni majandushinnangu kohaselt väheneb ELi tootmismaht enim äriteenuste (−3,7 miljardit eurot ehk −0,03%), värviliste metallide (−3,0 miljardit eurot ehk −1,15%), rõivaste (−2,3 miljardit eurot ehk −1,13%), ravimite (−2,1 miljardit eurot ehk −0,35%) ja tekstiili (−2,0 miljardit eurot ehk −1,06%) sektoris ning põllumajandus- ja toidusektori tootmismaht väheneb kokku tagasihoidlikult (ligikaudu 0,7 miljardit eurot, enim muude toiduainete ja piimatoodete puhul)[27], ning ELi teenuste kaubandusbilanss Indiaga on muutunud 2015. aasta väikesest ülejäägist 2024. aastaks 8,2 miljardi euro suuruseks puudujäägiks.[28] Kahepoolse kaitsemehhanismi pikk, 22-aastane kohaldamisaeg on ELi jaoks oluline kindlustus India impordi järsu kasvu vastu, arvestades India tööstuse mastaapi ja tootmisvõimsuse kasvu; selle tõhususe tagamiseks on oluline, et ELi tasandil oleks selgelt reguleeritud kaitseklausli rakendamise kord. Konkurentsi peatüki subsiidiumide distsipliinid piirduvad läbipaistvuse ja konsultatsioonidega ega sisalda keelatud subsiidiumide kategooriaid ega riigi osalusega ettevõtete eraldi peatükki, mistõttu jäävad India tööstustoetuste (nt tootmisega seotud

---

https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 4.3.1 (lk 27–29) ning lisa 1 tabelid 10 ja 11 (lk 35–36).

[23] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 2.2 (lk 11–12) ja tabel 4.

[24] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, lisa 1 tabel 8 (lk 33).

[25] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 3.1.1 (lk 16).

[26] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 1 (lk 6).

[27] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 4.3.1 (lk 29) ja lisa 1 tabel 11 (lk 36).

[28] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 2.3 (lk 14) ja joonis 4.

stiimulite kavad) moonutava mõju vastu peamisteks vahenditeks ELi kaubanduskaitsemeetmed ja välissubsiidiumide määrus (EL) 2022/2560. Komisjon märgib ka, et mittetariifsete tõkete vähendamine on modelleeritud valdavalt põllumajandus- ja toidusektoris, samas kui enamikus töötleva tööstuse sektorites ei toonud leping kaasa mittetariifsete tõkete osas sellist edu, mida saaks kaubanduskulude vähenemisena modelleerida; seetõttu sõltub India tehniliste tõkete (sh QCO-de) osas saavutatav kasu suurel määral lepingu rakendamisest.[29] Siduv ja jõustatav vaidluste lahendamine on lepingu usaldusväärsuse alus ning eriti oluline India puhul, kellega ELil on WTO-s olnud mitmeid kaubandusvaidlusi (nt IKT-toodete tollimaksud); samas tähendab vaidluste lahendamise erandite lai loetelu, et mitme valdkonna (sh kestlik areng ja subsiidiumid) kohustuste täitmine sõltub üksnes konsultatsioonidest.

**CBAM-i lisa** on ELi jaoks oluline, kuna kinnitab mehhanismi terviklikkust ega loo Indiale erandit. Samas vähendab tulevikku suunatud enamsoodustusklausel ELi paindlikkust CBAM-i edasisel kujundamisel suhetes teiste partneritega, kuna iga partnerile tehtud mööndus laieneb automaatselt Indiale; samuti tuleb tagada, et võimalik India akrediteerimisasutuste tunnustamine ei nõrgendaks heitkoguste tõendamise usaldusväärsust ning et India süsinikuhinnastamise süsteemi arvestamine toimuks üksnes määruse (EL) 2023/956 artikli 9 tingimustel. Digikaubanduse peatüki ambitsioon on madalam kui ELi digikaubanduse eesmärgid ja ELi viimased lepingud (nt EL-Jaapani andmevoogude kokkulepe, EL-Singapuri digikaubanduse leping): andmevoogude ja andmete lokaliseerimise kohustuste puudumine jätab Indiale võimaluse kehtestada andmete lokaliseerimise nõudeid ning elektrooniliste edastuste tollimaksuvabaduse kohustuse puudumine tekitab õiguskindlusetust.

**Geopoliitiline mõju.** Lisaks majanduslikule mõjule on lepingul selge geopoliitiline mõõde. Leping kinnitab ELi ja India ühist toetust reeglitel põhinevale rahvusvahelisele kaubandussüsteemile olukorras, kus kaubandussuhteid kasutatakse üha enam poliitilise surve vahendina, ning tugevdab ELi positsiooni Indo-Vaikse ookeani piirkonnas. Kaubanduse ja kestliku arengu peatükk kinnitab ELi väärtusi ning sisaldab õiguslikult siduvaid töö- ja keskkonnakohustusi, kuigi selle jõustamismehhanism on nõrgem kui ELi viimastes lepingutes (nt EL-Uus-Meremaa leping, kus kestliku arengu kohustused alluvad vaidluste lahendamisele ja sanktsioonidele viimase abinõuna) ning kliimaalased sätted on valdavalt koostööpõhised. Arvestades India seisukohti ja arengutaset on saavutatud tulemus siiski realistlik kompromiss, mille tõhusus sõltub sellest, kuidas EL kasutab konsultatsioonimehhanismi, kodanikuühiskonna kaasamist ja artikli 16.20 läbivaatamisklauslit; ELi enda õigusaktid (nt raadamisvaba toodete määrus, sunniviisilise töö abil valmistatud toodete keelu määrus, ettevõtete kestlikkusalase hoolsuskohustuse direktiiv) kehtivad India päritolu toodete suhtes sõltumata lepingust. Institutsioonilise raamistiku osana loodud kiirreageerimismehhanism on uuenduslik ja eriti oluline India puhul, kus uued regulatiivsed meetmed (nt QCO-d, impordipiirangud) on varem tekitanud ootamatuid kaubandushäireid.

**Mõju majandusjulgeolekule.** Leping toetab ELi strateegilise sõltuvuse vähendamise ja tarneahelate mitmekesistamise eesmärke, pakkudes alternatiivi Hiinast sõltuvatele tarneahelatele (nt farmaatsia toimeained, elektroonika, kemikaalid, tekstiil). Erandite peatükk säilitab ELi ja liikmesriikide võimaluse kasutada majandusjulgeoleku vahendeid

[29] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 4.2.2 (lk 25–26) ja lisa 1 tabel 9 (lk 34).

– välismaiste otseinvesteeringute taustakontrolli, kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli, sanktsioone ja sundimisvastast vahendit – lepingust sõltumata. Samas jäi lepingust välja ELi algselt kavandatud energia ja toorainete peatükk, mistõttu ei sisalda leping erikohustusi kriitiliste toorainete ekspordipiirangute ega ekspordi hinnakujunduse osas. Strateegilise sõltuvuse vähendamiseks ning ELi kriitiliste toorainete määruse eesmärkide saavutamiseks tuleb Indiaga koostööd teha muude vahendite kaudu (nt ELi ja India kaubandus- ja tehnoloogianõukogu). Riigihangete peatüki puudumise tõttu ei avane ELi ettevõtjatele India hanketurg, mis on ELi jaoks oluline saavutamata eesmärk. India jätkuvad majandussidemed Venemaaga (eelkõige Vene toornafta import ja sellest toodetud naftasaaduste eksport) ning kahesuguse kasutusega kaupade võimalik ümbersuunamine kujutavad endast riski ELi sanktsioonirežiimi tõhususele; lepingu jõustumine suurendab kaubavoogusid ning seega ka vajadust tõhusa päritolu- ja sanktsioonikontrolli ning tolliandmete vahetuse järele. Päritolureeglid on oluline vahend, et vältida eriti Venemaa päritolu kaupade ümbersuunamist soodustingimustel ELi turule.

**Keskkonnamõju.** Majandushinnangu kohaselt on lepingu mõju $CO_2$ heitkogustele kogumahus väike: ELi heitkogused suurenevad ligikaudu 4,9 miljoni tonni (0,148%) ja India heitkogused ligikaudu 6,0 miljoni tonni (0,506%) võrra, kuid globaalne netomõju on väiksem – ligikaudu 2,9 miljonit tonni ehk 0,0053% maailma heitkogustest –, kuna osa majandustegevusest suundub kolmandatest riikidest ELi ja Indiasse.[30]

**Mõju ELi eelarvele.** Mõju ELi eelarvele on eeldatavasti kahetine. Otsene mõju avaldub tollitulude vähenemises, kuna leping kaotab järk-järgult tollimaksud suurel osal ELi impordist Indiast. Finantsselgituste kohaselt võib esimese 12 kuu jooksul pärast lepingu jõustumist (mille eeldatav ajastus on 2027. aasta esimeses pooles) väheneda tollitulu ligikaudu 3,5 miljardi euro võrra; 2027. kalendriaastal (eeldusel, et jõustumine toimub 2027. aasta mais) ligikaudu 1,5 miljardi euro võrra; järgnevatel aastatel stabiliseerub aastane mõju ligikaudu 3,5 miljardi euroni. Kokkuvõttes hinnatakse, et saamata jäänud tollitulu võib täieliku rakendamise järel ulatuda 3,3–3,6 miljardi euroni aastas. Kummagi otsuse eelnõuga ei kaasne täiendavaid otseseid väljaminekuid ELi eelarves; samal ajal on lepingu kaudsed mõjud – kasv investeeringutes, ekspordikäibes ja majandusaktiivsuses – oodatavalt positiivsed ka käibemaksu- ja rahvamajanduse kogutulu põhiste omavahendite laekumisele.[31]

### 4.2. Mõju Eestile

**Eesti ja India vaheline kaubavahetus on senini olnud suhteliselt tagasihoidlik, kuid stabiilne**. 2025. aastal eksportis Eesti Indiasse kaupu 77,4 miljoni euro väärtuses (India on Eesti 33. suurim ekspordipartner) ning importis Indiast kaupu 62 miljoni euro väärtuses, mistõttu kujunes kahepoolne kaubavahetuse ülejääk 15,4 miljonit eurot Eesti kasuks. Ekspordi maht kasvas aastaga (2024. a 76,2 miljonit eurot) 1,5%, samas import vähenes 24,3% võrra (2024. a 81,9 miljonit eurot). Kuigi India ei kuulu Eesti suurimate kaubanduspartnerite hulka, hindame, et lepingul on tulevikus märkimisväärne positiivne mõju Eesti eksportijatele, kuna see lahendab seni suurimaks takistuseks olnud kõrged tollitariifid ning eeldatavasti ka osa mittetariifseid piiranguid; ELi eksportijad on

[30] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 4.3.2 (lk 31) ja joonis 9.

[31] Vt lepingu allakirjutamise ja sõlmimise otsuste eelnõude COM(2026) 483 final ja COM(2026) 482 final õigusloome finantsselgitused.

komisjoni turulepääsu andmebaasis Access2Markets registreerinud 31 Indiaga seotud turulepääsu tõket.[32]

**Eesti ekspordis Indiasse** domineerivad puidutselluloos (ligikaudu 25,6% kogueksportidist) ning isoleeritud elektrijuhtmed (ligikaudu 10%), olulised on ka elektri- ja mehaanilised seadmed ning mõõte- ja meditsiiniseadmed. Tollimaksude kaotamine ja alandamine parandab eelkõige Eesti tööstuskaupade hinnakonkurentsivõimet, mille suhtes kohaldab India praegu suhteliselt kõrgeid tollimakse, ning annab Eesti eksportijatele eelise nende kolmandate riikide konkurentide ees, kellel Indiaga vabakaubanduslepingut ei ole. India turul muutuvad tunduvalt konkurentsivõimelisemaks Eesti puidutselluloos ja puittooted ning aktiveeruda võib masinate, elektriseadmete ning mõõte- ja meditsiiniseadmete eksport, kuna India vähendab tööstuskaupade tariife viisil, mida ta ei ole teinud ühegi teise partneriga. Komisjoni majandushinnangu sektoritulemused toetavad seda hinnangut Eesti jaoks olulistes tööstusharudes: India kaubandusmahuga kaalutud tollimaks kaob paberi- ja tselluloositoodetel (6,8%-lt 0%-ni; tselluloosi ja paberi HS-jaotise lihtkeskmine tollimaks on praegu 9,2%), puittoodetel (10,0%-lt 0%-ni) ja masinatel (18,0%-lt 0%-ni) ning langeb elektriseadmetel 11,7%-lt 2,1%-ni ja arvutitel 7,2%-lt 0,9%-ni. Komisjoni hinnangul kasvab ELi eksport Indiasse paberitoodete osas 67%, puittoodete osas 117%, elektriseadmete osas 56%, masinate osas 99% ning arvutite ja elektroonika osas 42%.[33] Eesti toidusektori jaoks avanevad võimalused eelkõige töödeldud toiduainete ja jookide osas, samas kui piimatooted, sh Eesti India-suunalises ekspordis olulisel kohal olev juust, on India tollisoodustuste alt välja jäetud (vt allpool). **Negatiivse aspektina** tuleb arvestada, et India tariifide vähendamine toimub osa kaupade puhul 7–10 aasta jooksul, mistõttu lepingu täielik mõju avaldub pikema aja jooksul, ning et osa India tollimakse jääb kehtima tariifikvootide või osalise liberaliseerimise vormis. India osariikide erinevad regulatsioonid ja ärikultuur eeldavad Eesti ettevõtjatelt turule sisenemisel jätkuvalt põhjalikku ettevalmistust.

**Impordi vaatest** muutuvad lepingu jõustudes Eesti tootjatele soodsamaks India päritolu vahetooted ja sisendid (keemia, metallid, tekstiil, masinad ja komponendid) ning tarbijatele suureneb kaubavalik. Tehniliste kaubandustõkete peatüki vastastikune rakendamine võib samal ajal tugevdada konkurentsi tekstiili-, keemia-, metalli- ning lihtsamate tööstus- ja elektroonikakaupade sektoris; India tooted peavad siiski jätkuvalt vastama kõigile ELi ohutus-, tervise- ja keskkonnanõuetele. Eesti terase, alumiiniumi ja väetiste importijatele tähendab CBAM-i lisa, et India päritolu CBAM-kaupade import nõuab ka pärast tollimaksude kaotamist CBAM-sertifikaatide soetamist. Komisjoni majandushinnangu kohaselt kasvab India eksport ELi enim rõivaste (+78%), värviliste metallide (+69%), metalltoodete (+55%), tekstiili (+47%) ja kemikaalide (+47%) osas[34], mistõttu on just nendes sektorites konkurentsisurve kasv ka Eesti turul kõige tõenäolisem.

Leping parandab teenustega seotud ettevõtluse asutamise tingimusi Indias, kuid **ei sisalda töötleva tööstuse investeeringute liberaliseerimist ega investeeringute kaitset**. Eesti huvides on, et investeeringute kaitse leping sõlmitaks võimalikult kiiresti, kuna see suurendaks India turule investeerivate Eesti ettevõtete õiguskindlust. India investeeringud

[32] https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/et/barriers/results?isSps=false&countries=IN

[33] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, lisa 1 tabel 8 (lk 33) ja tabel 10 (lk 35); HS-jaotiste lihtkeskmised tollimaksud jaotise 2.2 tabelis 4 (lk 12).

[34] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, lisa 1 tabel 10 (lk 35).

Eestisse alluvad jätkuvalt välisinvesteeringute usaldusväärsuse hindamise seaduse ja ELi taustakontrolli raamistiku kohasele kontrollile.

**Põllumajandus- ja toidusektoris** võib leping avada Eesti põllumajandussaaduste ja toidukaupade tootjatele uusi ekspordivõimalusi, kuid samal ajal suurendada konkurentsi ELi turul. Mõju sõltub eelkõige sellest, milliste toodete suhtes tollimakse vähendatakse või kaotatakse, kui kiiresti soodustused rakenduvad ning kas Eesti ettevõtted suudavad India turule siseneda ja seal müüki kasvatada. Põllumajandussaaduste ja toidukaupade kaubavahetuses oli India 2025. aastal Eesti ekspordipartneritest 44. ja impordipartneritest 55. kohal.

Üks olulisemaid Eesti päritolu tooterühmi India-suunalises ekspordis on juust: juustu ekspordi väärtus suurenes ligikaudu 0,85 miljonilt eurolt 2021. aastal 2,30 miljoni euroni 2025. aastal, mis näitab, et Eesti toodetel on India turul olemas väljakujunenud ekspordisuund. Kuna **piimatooted, sh juust, on India tollisoodustuste alt välja jäetud**, ei vähene juustu ekspordiga seotud tollikulud lepingu tulemusel (komisjoni majandushinnangu kohaselt jääb India kaubandusmahuga kaalutud tollimaks piimatoodetele lepingu täieliku rakendamise järel samaks, 38,9%)[35] ning Eesti eksportijatele ei teki selles valdkonnas otsest tollialast konkurentsieelist; juustu ekspordi edasine areng sõltub India kehtivatest imporditollidest, nõudlusest, hinnakonkurentsist ja muudest turulepääsu tingimustest. Peamine positiivne mõju võib avalduda **töödeldud toiduainete ja kõrgema lisandväärtusega toodete** ekspordis, kus tollimaksude vähendamine võib parandada Eesti toidutööstuse hinnakonkurentsivõimet, ning **jookide**, sh alkohoolsete jookide ekspordis, sõltuvalt toote liigist ja kohaldatavatest tollisoodustustest. India turu suurus ei tähenda automaatselt, et Eesti ettevõtted suudavad seal eksporti kasvatada – tegelik kasu sõltub toodete sobivusest India tarbijate eelistustega ning ettevõtete võimest täita kohalikke turustamis- ja regulatiivseid nõudeid.

Impordipoolel hõlmab India päritolu toidukaupade ja põllumajandussaaduste import Eestisse muu hulgas viinamarju, kuivatatud köögivilju, riisi, teed, vürtse ning töödeldud toiduaineid, mistõttu on India Eesti jaoks juba praegu teatavate tooterühmade tarnijariik. Võimaliku mõju hindamisel saab eristada kolme olukorda: **otsene konkurents** – India toodete impordi kasv võib suurendada hinnasurvet Eesti tootjatele või toidutööstusele, kui tooted on omavahel asendatavad; **kaudne mõju sisenditele** – soodsam import võib parandada mõne tooraine või toidutööstuse sisendi kättesaadavust ja vähendada ettevõtete kulusid; ning **mõju tarbijatele ja töötlejatele** – suurem tootevalik ja tugevam konkurents võivad soodustada hindade langust või valiku laienemist. Sellest ei saa siiski järeldada, et leping tooks automaatselt kaasa märkimisväärse konkurentsisurve Eesti põllumajandustootjatele tervikuna, kuna EL säilitab tollikaitse tundlikes sektorites (veise- ja linnuliha, riis, suhkur, piimapulber), kahepoolne kaitsemehhanism võimaldab reageerida impordist tingitud raskustele ning ELi toiduohutuse ja taimetervise nõuded jäävad kehtima.

Võimalik kasu ja riskid jagunevad toodete ja ettevõtete vahel ebaühtlaselt: enim võivad kasu saada ettevõtted, kellel on juba ekspordikogemus, sobivad tooted ja võimekus täita sihtturu nõudeid, samas kui konkurentsisurvet võivad tunda ettevõtted, kelle tooted konkureerivad India kaupadega eelkõige hinna poolest. Tollimaksude vähendamine ei kõrvalda automaatselt muid turulepääsu takistusi, nagu sertifitseerimise, logistika,

[35] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, lisa 1 tabel 8 (lk 33).

turustamise ja kohalike nõuete täitmisega seotud kulud. Lepinguga kaasneb Eesti põllumajandus- ja toidusektorile seega nii ekspordivõimalusi kui ka valikulisi konkurentsiriske.

**Päritolureeglid,** mis põhinevad eksportija päritoludeklaratsioonil, ning tolliprotseduuride lihtsustamine (siduvad eelotsused, kaupade kiirendatud vabastamine, elektroonilised süsteemid) vähendavad Eesti eksportijate, eelkõige VKEde, halduskoormust ja tarneaega. Eesti logistika- ja transiidisektori jaoks loob leping võimaluse paremaks kaubavoogude planeerimiseks; pikemas perspektiivis on olulised ka India–Lähis-Ida–Euroopa majanduskoridori (IMEC) arendamise kavad ning meretranspordi teenuste kohustused, mis on asjakohased Eesti meremajandusklastri ettevõtetele. **Riskina** tuleb arvestada India senist ranget päritolukontrolli praktikat ning seda, et tolli lihtsustamise sätete rakendamine sõltub India tolliasutuste haldussuutlikkusest.

**Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete** peatüki regionaliseerimise ja ettevõtete nimekirja kandmise tähtajaline kord on Eesti jaoks oluline, kuna Eesti sea- ja piimasektor on varem kokku puutunud loomataudidest (nt seakatk) tingitud kolmandate riikide üleriigiliste impordipiirangutega. Eestile on oluline ka säte, mille alusel India lihtsustab sama toote heakskiitmist teistele liikmesriikidele pärast seda, kui ta on andnud turulepääsu loa ühe liikmesriigi tootele.[36] Kestlike toidusüsteemide peatükk toetab toidupettuste vastase võitluse, loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsuse eesmärke ning metsade ja IUU-kalapüügi sätted aitavad tagada Eesti puidu- ja kalandussektori jaoks võrdsed konkurentsitingimused.

**Tehniliste kaubandustõkete** peatüki mõju Eesti majandusele mõõdukalt positiivne: nõuete läbipaistvamaks, prognoositavamaks ja rahvusvaheliste standarditega paremini kooskõlas olevaks muutmine võib vähendada Eesti ettevõtjate toodete kohandamise, katsetamise, sertifitseerimise, märgistamise ja nõuete väljaselgitamisega seotud kulusid, eelkõige elektroonika-, masinaehituse-, telekommunikatsiooni-, tööstusautomaatika-, meditsiini- ja energiatehnoloogia valdkonnas. Rahvusvaheliselt akrediteeritud laborite katsetulemuste aktsepteerimisest võidavad eelkõige VKEd, kelle jaoks sertifitseerimise püsikulu võib otsustada, kas India turule sisenemine on tasuv; 60-päevane kommenteerimisaeg ja kuuekuuline üleminekuaeg võimaldavad kohandada tooteid, pakendeid, katseid, tarnelepinguid ja laovarusid ning märgistamisnõuete paindlikkus võimaldab kasutada eri turgudel sama põhipakendit.[37] **Negatiivse aspektina** võib India impordi kasv suurendada hinnasurvet Eesti tekstiili-, metalli-, keemia-, plasti-, masina- ja elektroonikatööstuses. Nende sektorite jaoks on seetõttu oluline kahepoolse kaitsemehhanismi rakendamise võimalus (vt järgmine lõik).

**Kahepoolne kaitsemehhanism** peatüki mõju Eesti majandusele on piiratud, kuid positiivne, sest aitab kaitsta EL-i ja Eesti ettevõtteid **India impordi järsu kasvu vastu** ning seda saab kasutada 22 aasta jooksul. See on Eesti jaoks oluline eelkõige tekstiili-, metalli-, keemia-, plasti-, masina- ja elektroonikatööstuses. Komisjoni majandushinnangu kohaselt kasvab India eksport ELi enim just rõivaste (+78%),

[36] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 3.1.5 (lk 17).

[37] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 3.1.6 (lk 17–18).

värviliste metallide (+69%), metalltoodete (+55%), tekstiili (+47%) ja kemikaalide (+47%) osas.[38] Peatüki **menetlustagatised** parandavad Eesti eksportijate võimalusi kaitsta oma huve ka India kaubanduskaitsemenetlustes. Need tagatised on teavitamine ja konsultatsioonid enne uurimise algatamist, ärakuulamine ning oluliste asjaolude avalikustamine. See on oluline, sest India kasutab dumpinguvastaseid meetmeid maailmas kõige sagedamini. Eesti kui väikese ja imporditud sisenditest sõltuva avatud majanduse jaoks on olulised ka **avaliku huvi arvestamine** (artikkel 7.5) ja **väiksema tollimaksu reegel** (artikkel 7.6), mis piiravad ülemääraseid meetmeid ning arvestavad importijate, kasutajate ja tarbijate huvidega. Kaitsemeetmetel võib siiski olla ka **negatiivne kõrvalmõju**: need võivad kallindada Eesti ettevõtete sisendeid ja vähendada tarbijate valikut. Kui EL kehtestab kahepoolse meetme ja kompensatsioonis ei jõuta kokkuleppele, võib India peatada samaväärsed soodustused (artikkel 7.13), mis võib mõjutada ka Eesti eksportijaid. Kuna kaubanduskaitse küsimustes ei saa kasutada lepingu vaidluste lahendamise mehhanismi (artikkel 7.2), sõltub menetlustagatiste järgimine eelkõige poolte koostööst. Makromajanduslik mõju on Eestile tõenäoliselt väike, kuid **üksiksektorite jaoks võib see olla oluline**. Mehhanismi tõhususe tagamiseks peab Eesti oluliseks, et ELi tasandil oleks selge kahepoolse kaitseklausli rakendamise kord ja tundlike sektorite impordi seire. Eesti ettevõtjad saavad anda nii Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kui ka Välisministeeriumi kaudu anda sisendi ELi kaubanduskaitsemenetlustesse.

**Teenustekaubandus.** Eesti teenuste eksport Indiasse oli 2025. aastal **40,7 miljonit eurot** (0,3% Eesti teenuste koguekspordist) ja import 26,2 miljonit eurot, mistõttu bilanss oli 14,5 miljoni euroga **ülejäägis**. Ekspordis domineerivad reisi- ja transporditeenused. ELi tasandil on trend vastupidine. India on maailma üks suurimaid teenuste eksportijaid: 2024. aastal oli tema teenuste eksport 346 miljardit eurot, millest valdava osa moodustasid IKT- ja muud äriteenused.[39] ELi teenustekaubandus Indiaga on 2015. aasta väikesest ülejäägist muutunud 2024. aastaks **8,2 miljardi euro suuruseks puudujäägiks**, sest import on kasvanud ekspordist kiiremini.[40] Lleping annab Eesti teenuseosutajatele senisest suurema **kindluse India turul**. Leping kinnistab välisinvestorite kuni 100%-lise osaluse India kindlustusseltsides (varem 74%) ning India siduvad kohustused süvendustööde ja merekaablite paigaldamise teenuste osas. Lisaks tagab leping ELi ettevõtjatele võrdse juurdepääsu makse- ja arveldussüsteemidele ning läbipaistvamad loa- ja kvalifikatsioonimenetlused. Kuna leping peamiselt kinnistab olemasolevat turulepääsu, on selle otsene majanduslik mõju teenustekaubandusele **tagasihoidlik**. Samal ajal suureneb **konkurents India IKT- ja äriteenuste pakkujatega**. See tähendab, et Eesti ettevõtjad peaksid leidma oma niši ning eristuma spetsialiseeritud ja suure lisandväärtusega lahendustega.

**Kutsekvalifikatsioonid ja ajutine liikuvus.** Artikli 8.13 lõige 5 ja lisa 8-B **koostööraamistik** ei eelda Eesti õigusaktide muutmist ega too kaasa kvalifikatsioonide

[38] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, lisa 1 tabel 10 (lk 35).

[39] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 2.3 (lk 13) ja tabel 5.

[40] Vt Euroopa Komisjon, kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi tellitud analüüs „Economic Assessment of the Negotiated Outcome of the Free Trade Agreement between the EU and India“, mis on leitav veebis: https://circabc.europa.eu/ui/group/09242a36-a438-40fd-a7af-fe32e36cbd0e/library/90a2d37d-0cc3-4fd8-ad2e-bff013b191be/details?download=true, jaotis 2.3 (lk 14) ja joonis 4.

automaatset tunnustamist. Raamistik võib lihtsustada spetsialistide liikumist. Suurim mõju võib see avaldada reguleeritud kutsealadel (arhitektid, insenerid, tervishoiutöötajad), kus võib suureneda surve osaleda vastastikuse tunnustamise läbirääkimistes. Selle surve ulatust on keeruline hinnata, kuna ELis on algamas arutelud kolmandate riikide kvalifikatsioonide tunnustamise õigusakti üle. Ka ajutise liikuvuse kohustused ei eelda Eesti õigusaktide muutmist, sh **sisserände piirarvu** ja töötasu nõuete osas.

**India traditsioonilise meditsiini teenused.** Artikkel 8.14 ei anna India traditsioonilise meditsiini teenuseosutajatele **õigust tegutseda reguleeritud tervishoiukutsetes**. Komisjoni selgituse kohaselt ei kaasne sättega ELile uusi liberaliseerimiskohustusi. Eestis tohib diagnoosimist ja ravi osutada üksnes registreeritud tervishoiutöötaja, mistõttu ei ole artiklil eeldatavalt olulist vahetut mõju. Samas võib **ümberkvalifitseerimise keeldu** puudutav sõnastus tekitada tõlgendamisküsimusi. Artiklit tuleb rakendada nii, et see ei piira Eesti õigust kehtestada rahvatervise, patsiendiohutuse ja tarbijakaitse nõudeid.

**Digikaubandus.** Digikaubanduse peatükk on Eesti kui digiriigi ja digiteenuste eksportija jaoks üks lepingu olulisemaid. Paberivaba kaubanduse, e-lepingute, e-autentimise ja e-arveldamise sätted (artiklid 9.6–9.8 ja 9.16) on Eesti ettevõtjatele geograafilise kauguse tõttu eriti kasulikud. Need toetavad digiriigi teenuste, küberturvalisuse, finantstehnoloogia ja tehisintellekti lahenduste eksporti. **Lähtekoodi kaitse** (artikkel 9.9) välistab nõude anda turule pääsemise tingimusena India ametiasutustele tarkvara lähtekood. Peatüki ambitsioon on siiski madalam kui ELi viimastes digikaubanduse kokkulepetes, kuna leping ei sisalda **andmevoogude** ega andmete lokaliseerimise keelu kohustust ega **elektrooniliste edastuste tollimaksuvabadust**. Eesti huvides on, et EL käsitleks neid küsimusi prioriteetsena viie aasta jooksul toimuval läbivaatamisel (artikkel 9.17).

**Isikuandmete kaitse.** Leping ei eelda andmekaitsereeglte muutmist. Muudatustest, sh isikuandmete kaitse üldmääruse (EL) 2016/679 kavandatavatest muudatustest, tuleb aga teist lepinguosalist teavitada (artikkel 9.5). India kohta ei ole üldmääruse artikli 45 alusel **piisavusotsust** vastu võetud ega ole teada, et hindamine oleks käimas. Lepingu deklaratiivsed sätted piisavusotsust ei asenda.[41] Isikuandmeid saab Indiasse edastada ka edaspidi üksnes üldmääruse artiklites 46–49 sätestatud alustel, näiteks lepingu tüüptingimuste abil. Seisukoha koostamisse kaasatud Eesti finantstehnoloogia ettevõte juhtis tähelepanu, et ELi laenuandjatel puudub juurdepääs **India krediidiajaloo andmetele**. Seetõttu on keeruline hinnata ELi, sh Eestisse, kolivate India kodanike krediidivõimelisust. Seetõttu on oluline arendada andmekaitse nõuetega kooskõlas olevat piiriülest andmevahetust ja krediidiinfo jagamise praktilist koostööd.

**Intellektuaalomandi kaitse** osas vastab Eesti õigus peatüki nõuetele ja õigusaktide muutmise vajadust ei ole.[42] Eesti on ühinenud ka lepingus nimetatud asjaomaste

[41] Vt Euroopa Komisjoni piisavusotsuste ülevaade: https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/adequacy-decisions_en.

[42] Autoriõiguse ja kaasnevate õiguste sätted on Eesti õiguses kajastatud autoriõiguse seaduses (sh §-d 13, 15, 38–43, 67, 70, 72, 73, $80^3$, $80^4$ ja $81^2$ ning karistusseadustiku § 225); kaubamärkide sätted kaubamärgiseaduses (§-d 7, 9, 10, 14, 16 ning 3. ja 4. peatükk); disainilahenduste sätted tööstusdisaini kaitse seaduses (§-d 2, 6, 7, 9, 16 ja 56; Eestis kehtib disaini registreering 5 aastat pikendamisvõimalusega kuni 25 aastani); ärisaladuste kaitse ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduses, millega on üle võetud direktiiv (EL) 2016/943; ning õiguste jõustamise sätted tsiviilkohtumenetluse seadustikus (§-d 162, 175, 230, 244, 248, 280, 377, 378, 382, 462) ja võlaõigusseaduses (§-d 128, 139, 1037, 1043, 1055). Geograafiliste tähiste osas juhib JDM tähelepanu, et alates 1. detsembrist 2025 kohaldatakse määrust (EL) 2023/2411 käsitööndus- ja tööstustoodete geograafiliste tähiste kaitse kohta ning selle rakendamiseks on Riigikogu menetluses geograafilise tähise kaitse seaduse, kaubamärgiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (813 SE).

rahvusvaheliste lepingutega ning Eestis tegutsevad kollektiivse esindamise organisatsioonid olulisemate õiguste objektide kategooriate lõikes.

Eestis kehtiv konkurentsiseadus (2., 4. ja 5. peatükk) vastab lepingu **konkurentsivastase tegevuse, ühinemiste kontrolli ja subsiidiumide** peatüki nõuetele ja ELi asjaomastele normidele ning Eestis tegutseb sõltumatu konkurentsiasutusena Konkurentsiamet, kelle menetlus vastab lepingus toodud nõuetele.

**VKEde** peatüki mõju on positiivne, kuna paraneb Eesti ettevõtjate, kellest valdav enamik on VKEd, ligipääs teabele tollisoodustuste, päritolureeglite, turulepääsu nõuete ja muude kaubandustingimuste kohta, mis võib vähendada halduskoormust ning hõlbustada ekspordi- ja investeerimisvõimaluste kasutamist. Globaalses mõttes väikesed Eesti eksportijad saavad enim kasu bürokraatia vähenemisest, ühtsematest standarditest ja lepinguga loodavatest kontaktpunktidest. Eesti jaoks on oluline, et ELi poolne teave oleks integreeritud olemasolevasse Access2Markets portaali ning et riiklikud ekspordi toetusstruktuurid (EIS, Välisministeeriumi välisesindused) kasutaksid lepingut aktiivselt ettevõtjate teavitamisel.

Leping aitab kaasa ELi, ja seeläbi Eesti, tarneahelate mitmekesistamisele ning **majandusjulgeoleku** tugevdamisele, vähendades sõltuvust geopoliitiliselt ebastabiilsematest tarneallikatest ning parandades juurdepääsu India turule ja tootmisvõimsusele. Süvenev majanduskoostöö Indiaga peab toetama ka ELi välispoliitilisi eesmärke, sh Venemaa vastaste sanktsioonide tõhusust ja nendest kõrvalehoidmise tõkestamist; tolliandmete vahetuse laiendamine on selles osas Eesti huvides. Üldise läbivaatamise klausel (artikkel 20.4) on Eesti jaoks oluline võimalus taotleda tulevikus lepingu laiendamist valdkondadesse, mis praegu jäid välja (digikaubanduse andmevood, riigihanked, investeeringud).

### 4.3. Eelarvemõju Eestile

Kummagi otsuse eelnõuga ei kaasne otseseid täiendavaid kulusid Eesti riigieelarvele. Lepingust tulenev ELi tollitulude vähenemine mõjutab ELi omavahendite kaudu kaudselt ka Eesti riigieelarve makseid ELi eelarvesse, kuid see mõju on eeldatavasti väike võrreldes lepingust tuleneva positiivse mõjuga Eesti ettevõtjate ekspordivõimalustele ja seeläbi maksulaekumistele.

## V Vabariigi Valitsuse seisukohad

1. Eesti toetab Euroopa Liidu Nõukogu otsuse, millega antakse luba Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelisele vabakaubanduslepingule Euroopa Liidu nimel alla kirjutada, vastuvõtmist Euroopa Liidu Nõukogus.

2. Eesti toetab Euroopa Liidu Nõukogu otsuse, millega kiidetakse heaks Euroopa Liidu ja India Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu sõlmimine, vastuvõtmist Euroopa Liidu Nõukogus.

**Seisukohtade selgitus.** Eesti kui avatud ja ekspordile orienteeritud majandusega ning reeglitel põhinevat vaba kaubandust toetav ELi liikmesriik peab ELi ja India vahelise

vabakaubanduslepingu allakirjutamist ja sõlmimist oluliseks strateegiliseks sammuks. Leping avab uusi turuvõimalusi Eesti ettevõtjatele, eelkõige tööstustoodete ekspordi valdkonnas, kus India praegused tollimaksud on kohati väga kõrged, ning tugevdab ühtlasi ELi majandusjulgeolekut ja tarneahelate vastupidavust maailma viienda suurima ja rahvaarvult suurima majandusega. Praeguses geopoliitilises olukorras, kus kaubandussuhted ja tarneahelate sõltuvused on üha enam poliitiliste pingete objektiks, on Eesti hinnangul partnerluste laiendamine usaldusväärsete partneritega nagu India jätkuvalt oluline majandus- ja julgeolekupoliitiline prioriteet.

Eesti peab oluliseks, et leping säilitab mõlema lepinguosalise õiguse reguleerida avalikes huvides, sealhulgas kõrgete ELi standardite (toiduohutus, tarbijakaitse, keskkond, andmekaitse) järgimise, ning et lepingu kaubanduse ja kestliku arengu peatükk sisaldab õiguslikult siduvaid kohustusi töö- ja keskkonnastandardite osas. Kuna lepingu allakirjutamine ja sõlmimine on lepingu jõustumiseks vajalikud järjestikused sammud, toetab Eesti mõlema otsuse eelnõu vastuvõtmist.

## VI Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

Lepingu allakirjutamise ja sõlmimise otsuse eelnõud saadeti seisukoha saamiseks kõigile ministeeriumidele. Oma seisukoha esitasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Kliimaministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Eesti seisukoha koostamisel on nendega arvestatud.

Seisukoha koostamisse kaasati ehitussektori esindusühingud (Eesti Ehitusettevõtjate Liit, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit, Eesti Ehituskonsultatsioonіettevõtete Liit, Eesti Betooniühing, Eesti Puitmajaliit), logistika- ja transpordisektori esindusühingud (Eesti Logistika ja Ekspedeerimise Assotsiatsioon, Eesti Logistika ja Transiidi Assotsiatsioon, Eesti Ostu- ja Tarneahelate Juhtimise Ühing PROLOG, Eesti Sadamate Liit, Eesti Rahvusvaheliste Autovedajate Assotsiatsioon, *Estonian Maritime Cluster*), toidusektori esindusühingud (Eesti Kalaliit, Eesti Leivaliit, Toiduliit, *Organic Estonia*), finantstehnoloogia ja IKT esindusühingud (Eesti Pangaliit, Eesti Kindlustusseltside Liit, Finance Estonia, Eesti Liisingühingute Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit), haridustehnoloogia ja e-tervise organisatsioonid (*Education Estonia, EdTech Estonia, Study in Estonia*, E-tervise klaster), loomemajanduse esindusühingud ja organisatsioonid (Loov Eesti, Eesti Mööblitootjate Liit, Eesti Muusika Arenduskeskus, Eesti Filmi Instituut, Eesti Disainerite Liit, Eesti Disainikeskus, Eesti Kirjastajate Liit, Eesti Rõiva- ja Tekstiililiit), kaitsetööstuse, julgeoleku ja kriisivalmiduse esindusühingud (Eesti Kaitsetööstuse Liit, Eesti Päästeliit), arengukoostöö organisatsioonid (*EstDev, Estonian-Ukrainian Chamber of Commerce*), töötleva tööstuse ja üldised ettevõtlusorganisatsioonid (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Teenusmajanduse Koda, Eesti Keemiatööstuse Liit, Eesti Plastitööstuse Liit, Eesti Õliühing, Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit, Eesti Elektroonikatööstuse Liit, Eesti Elektritööstuse Liit, Eesti Masinatööstuse Liit), turismisektori esindusühingud (Eesti Turismifirmade Liit, Eesti Hotellide ja Restoranide Liit, Eesti Maaturismi Ühing), puhta tehnoloogia ja keskkonna esindusühingud (Eesti Vesinikutehnoloogiate Ühing, *CleanTech Estonia*, Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon) ning innovatsiooni-, teadus- ja idufirmade organisatsioonid (Tehnopol, Tartu Teaduspark, Tartu Biotehnoloogia Park, Tartu Ülikooli Ettevõtlus- ja Innovatsioonikeskus, *Startup Estonia, AI & Robotics Estonia*).

Seisukoha esitas üksnes Kaubandus-ja Tööstuskoda, kes andis teada, et toetab lepingu allakirjutamist. Arvamust küsiti ka India turul tegutsevatelt liikmetelt, kellest keegi ei esitanud kommentaare ega ettepanekuid sõlmitava lepingu kohta. Lisaks edastas Välisministeeriumile e-kirja teel seisukoha ka fintech ettevõte Mifundo, kelle hinnangul võib leping avada Euroopa fintech-ettevõtetele uusi võimalusi. Samas märgib Mifundo, et kuna India krediidiajaloo andmetele puudub ligipääs, on ELi laenuandjatel raske hinnata ELi, sh Eestisse, kolivate India kodanike laenuvõimet. Seetõttu on oluline, et leping toetaks isikuandmete kaitsega kooskõlas olevat piiriülest andmevahetust ning, et EL ja India teeksid praktilist koostööd krediidiinfo jagamise takistuste kõrvaldamiseks.